

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

VI. Évfolyam.

KISS JÓZSEF.

38. szám.

J. Szilveszky Pálné in memoriam

Gróf FESTETICH ANDOR

a Nemzeti Színház igazgatója.

*
Ajánlja
teljes felszerelést
férfi ruhákban és felszerelésekben.
Elismert kifizető szabás. Legolcsóbb árak

English Warehouse
DEUTSCH F. KÁROLY
Budapest, Andrássy-ut 1. sz.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII., Erzsébet-körút 6. sz.

Vasmuth-féle
tyukszem-gyűrű

az
órában

3-szor 24 óra alatt meggyógyít
minden

tyukszemet.

Egy óra ára 60 kr, vidékre 80 kr előzetes
beküldése mellett bérmentve.

Főraktár: Török József gyógyszertár

Király-utca 12. szám.

Dr. Lengiel Fr.-féle Nyírfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyírfából kifolyik, ha annak törzsét megfürjük, emberemlékezet óta mint a legkitünőbb szépitő-szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasításai szerint, balzsammá alakittatik át, csak akkor nyer ugyszólván csodálatos hatást.

Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevétlenül pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehérré és gyöngéddé válik.

Ezen balzsam kisimitja az arczon a ránczokat és himlőhelyeket, ifju arczzsint, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdeséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orrverességet, bőrtakát, s a bőr minden más egyéb tisztátalanságát.

Ára egy korsónak, használati utasítással együtt 1 forint 50 kr.

Kapható minden jobb gyógyszerfárban.

A nyírfabalzsam hatását előmozdítja a Dr. Lengiel Opo-Crème-je, egy adag 60 kr és

Dr. LENGIEL Benzoe-szappana 60 és 35 krajczár.

Főraktár: TÖRÖK J. gyógyszertára, Budapest, Király-utca 12. szám.

„PANNONIA“

SZÁLLODA

Budapest, Kerepesi-ut 7. sz.

A nemzeti színház mellett.

Fejő Árpád örökös képe
A magyarok bejövetele
Létkelő: az Andrássy-ut végén a Városligetbe
reggel 9-től este 8-ig; a téli időjárásig
A városligetbe menő villamos-kocsik végállomása.

Legczélszerűbb, legtartósabb, legolcsóbb az
aszfalt-burkolat. Templomok, tantermek,
folyosók, járdák, kocsit-
utak, hidak, vágóhidak, istállók, magtárak, műhelyek,
kapualjak, udvarok, terraszok, játszóhelyek, stb.,
aszfalttal burkolását, nemkülönben
nedves lakások gyökeres szárazzatételét
jótállás mellett legolcsóbban elvállalja
a magyar aszfalt részvény-társaság.
Árjegyzék, költségvetés ingyen!

Legjobb asztali- és üdítő-ital, kitűnő hatásának bizonyult köh-
gésnél, gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

Főraktár MATTONI és WILLE-nél Budapest

Képes árjegyzék: a) harmokákról; b) mechanikai zeneművekről és zenélő-
árgyakról; c) minden egyéb hang-
szertekről, hangszertelkekről és hurok-
művekről kiadásokban ingyen és bér-
mentve küldetik.

Sternberg Ármin és Testvére
cs. és kir. szab.
HANGSZER-IPAR
Budapest, VII., Kerepesi-ut 36. sz.
Javítások pontosan teljesítetnek.

MÉJJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ffrt 10.—

Félévre » 5.—

Negyedévre » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adnak vissza.

— Budapest, Szeptember hó 22. —

Krónika.

A háladatos martirok.

— szeptember 20.

LUKACIU.

»Eljen ő felsége a császár és apostoli király!«

Ezt a szenzációs kívánságot sürgönyözték a föl-szabadult mártirok a *Tribunának*, ami közjogi szempontból nem felel meg a szigorubb kritikában, de egészében hiven fejezi ki a nagy hálát, mely a martirokat nem várt föl-szabadulásukon eltöltötte. Hogyne! Ők most a Hungária szállóban ebédelnek, Pázmándy Dénessel pezsgőznek és magyar ujságírókat antichambriroztatnak, mennek a Folies Caprice-be és leveleznek a királylyal. Sokkal gyönygebb élet ez, mint Szegeden vagy Vácott az államnak sajátkölséges vendége lenni, mindig az elnyomott testvérek sorsán busulni és Urechiát tartani az eljövendő messiásnak. Sőt jobb, mint Kolozsvárt, szép nyári verőfényben egy hosszú asztalnál kuporogni és cachirozott magyar nyelvbeli tudatlansággal törvényszéki obstrukciót csinálni. Ő ez a hazafias foglalatosság lehet jövedelmező, de éppenséggel nem kellemes. S ha az unalom és gyötrődés kellő közepén a jó magyar ellenség szolgál egy kis szabadsággal, akkor csoda-e, ha megszállja őket az üzleti könnyelműség és örömmel üdvözlük a szabadságot, mely voltaképen a martiromságuk hivatalától fosztja meg őket?

Ez különben már a második pillanat reflexiója, az első a gondolattalan öröme és a nemes lelkek szép virágáé: a háladatosságé. Nem tudom még most: gyöngeség vagy erősség-e a kormány kegyelmi akciója, de minden esetre Bánffy Dezső jóízű humorának egy pattanó szikrája, mely-

nek pikántériája csontig hat. Ime a román rabok a magyar kormány előszobájában, — tisztelettel görbült háttal, tele lojalitással az apostoli király iránt s a biztosítással, hogy a kegyelem aktusa nem érdemetleneket szabadított föl. Mi ez? A rab oroszán, ha megnyitják ketrecze ajtaját, büszkén és nyugodtan marad helyén vagy kirohan belőle és ráveti magát gondatlan megszabadítójára. Ez a meghatott háladatosság, ez a hirtelensült lojalitás az egér örömczinczorgása, amely a macska után az oroszánál szemben is tartja magát valaminek.

Igazában mondom, ezek a pópák és ügyvédek az ő rideg arczúkkal és riadt szemükkal igen rossz martirok s nem érdemlik meg a lelkes román testvérek Sztretasz-káit és líráit. Becsületes üzlet-ember csak attól fogad el fölmentést kötelezettsége alól, aki megfizeti, senki mástól. Ha csak egy csöppet vennék komolyan a maguk mester-ségét, nem örülnének a kegyelmi ténynek, sőt el sem fogadták volna. Egy büszke szó, mint azé a vicomtéé, akit Danton meg akar menteni: ha bűnös vagyok, rosszul teszed, hogy megmentesz, ha nem: úgy nem kell hiu kegyel-med! — és a rab oroszánok oroszánokat támasztanak a szabad sivatagban s akkora bömbölés, üvöltés hallik Erdély felől, hogy jó Bánffy Dezsőnek megváltozik a véleménye a nemzetiségi kérdés megváltozott viszonyairól. Megvallom, aggódtam is a dolgok olyan fordulatján. A laczfalusi pápa csupa frázis és pose, frázis és pose vitte őt a fogházba, ugyan miért ne maradna bent, — egy frázis és pose alapján, melynek párja nincs a román kérdésben? Micsoda őrjöngő dervistánczot jártak volna a szabad testvérek, akiknek ilyen mártirjaik vannak! Oly nyilvánvaló oly valószínű ez a föltevés, hogy igazán meg kell hajol-

RATIU.

nóm a Bánffy Dezső román emberismerete előtt, aki bátran, a bekövetkező hatás biztos tudatával szedte le a lakatot az ajtajukról. Ugy látom, ő Szolnok-Dobokán nemcsak magyarkodott, de alaposan kiismerte derék testvéreinket, különösen akik mártiri pályára készültek.

Lehet, hogy csakugyan a brüsszeli kudarcz s a nemzetiségi kongresszus csődje vitte Bánffy Dezsőt a békeség útjára, bár úgy látom, hogy ő kezdettől fogva szakított a Hieronymi erélyes és büntető politikájával, amint azt a szászokkal való egyezkedése bizonyítja. A kegyelmi tény most csak kiméletes elhárítása az előd be nem való módszerének s első, teljes hatása a mártíromság leleplezése. Ezek a derék emberek többre becsülik a becses személyöket az eszménél, mely állítólag szent. S bármennyire illő is a háladatosság társadalmi téren, a politika terén annak voltaképen nincs helye s ha van is, akkor sokkal előbbre való maga az irány és a cél, mely utunkat megszabja, mint a személyes érzület, mely csak bennünket kötelez.

A háladatos mártírok különben a kelletténél sokkal nagyobb fontosságot tulajdonítanak kiszabadulásuknak. Elvégre ők csak azok a fekete bogarak, melyek a villamos ivlámpák fénye körül röpködnek s melyeknek az előrelátó világosító zöld hálót készít, hogy abba potyogjanak. Rajtuk kívül tán senki sem hiszi, hogy háladatosságukkal úgy vezethetik a románokat, ahogy vezették izgatásaikkal. Amíg izgattak, valamiképpen bennök lüktetett ez az elementáris eszmé s vezethették, mivel vitte őket az áram. Ám háladatosságukkal magukra maradnak s csak az a hazug láрма csöndesedik el, melyet maguk csináltak. Valamint a magyar álláspont nem változott meg a románokkal szemben, úgy azok álláspontja sem változhatik meg. A nemzetiségi érzület a kor érzülete, mely megteremtette az önálló Magyarországot, az egységes Itáliát, a német császárságot és a francia köztársaságot. Ebben az európai keretben meglehetősen törpe szerepet játszik a laczfalusi Lukácsiu, a kolozsvári Corojanu és a nagyszebeni Ratiu. Édes keveset nyom a latban az ő háladatosságuk, mely legfőleg megmenti őket a szögedi államfogháztól, de nem vezet a magyar-román testvériségre. A tisztelt mártírok tulbecsülik becses személyöket, mikor azt hiszik, hogy ők háladatosak lehetnek és azt, hogy Magyarország számít az ő háladatosságukra. Csak folytassák tovább az ő megcsappant jövedelmű mesterségöket, fogadni mernék, hogy még a következő héten a hivatalos magyar politika is erre fogja őket felhívni. Ő felsége, a »császár és apostoli király« akkor Kolozsvárt lesz, a tisztelgő oláh küldöttségnek aligha le nem hűti majd optimizmusát a királyi kommentár, melyet a királyi kegyelem tényéhez fog fűzni. És akkor Lukácsiuék utolsót koczintanak Pázmándy Dénessel és legyőzik magokban a háladatosságot. Uj megrende-

lés után néznek mártíromsági cikkekben s bár a kegyelemnek örvendő mártírokat nem taksálják oly magasra, mint a törhetetleneket, dolgoznak ők leszállított árak mellett is. Törvényszék, mely előtt henczegni és államfogház, melyben megjuhászodni lehet, lesz akkor is Magyarországon.

Caliban.

Oh be rég volt...

Elibem tartasz egy képet.

Kicsit kopott, kicsit tépett

S viseltes már a papirja.

Az aljára rá van írva

A dátum, meg a nevem...

— *Oh, be rég volt, istenem!*

Egy önkéntes káplár képe. —

Látszik: minden büszkesége

A husz év — no meg a bojtja!

S a fejét mily fennen hordja!...

Könybe lábbad a szemem:

— *Oh be rég volt, istenem!*

Most hat éve — menni kellett.

Ott, a ti házatok mellett

Vitt az ut... És hogy még lásson,

Mondd: ki állt kint a tornáczon

A bús, őszi reggelen?...

— *Oh be rég volt, istenem!*

És azután, rá egy évre,

Mondd: szeszélyből ki ment férjhe? —

És hogy így volt: mondd, titokban

Melyikünknek fáj most jobban:

Neked-é, vagy énnekem?...

— *Oh be rég volt, istenem!...*

Kótai Pál.

A házasságban mindegyik fél csudamód ismeri a másik kötelességeit.

*

A csillagok a ragyogó harmat az örökkévalóság virányain.

*

A nők sokszor ellentmondanak, de ritkán czáfolnak.

*

Egynémely embernek inkább elhiszem azt, amit mond, mint azt, amit tesz.

*

A francia utazik, hogy lelkét borongásokkal, melancholiával teleszedje, az angol, hogy spleenjétől szabaduljon.

Emil Faguet.

PAP.

Bagdi urfi házassága.

Irtá: ABONYI ÁRPÁD.

Amidőn Bulbukán Bagdi megnyitotta szerény kis boltöcskáját a klastrom-utczában, s kiakasztotta üzlete fölé azt a gyönyörűséges czinóbersárga Szent-Flóriánt, a melynek csecsemő uj korára még azok a bizonyos legöregebb emberek se tudtak visszaemlékezni többé, — még csak Szolnokig járt a vasut. Szekérrel kellett elhozni a selymeket, vásznakat, galandokat, czérnákat, színes pántlikákat és minden egyebet Nagyváradról, ahová gyorskocsi is járt, de az sokkal drágább volt, semhogy a »Szent-Flórián« szorgalmas tulajdonosa eleinte megbírhatta volna. Közönséges hektikás szekéren utazgatott föl Nagyváradra, Kolozsvárra, s hozta a sok drágaságot, fölvirágoztatván néhány keserves munkában lerobotolt esztendő multán a »Szent-Flórián«-t. A kis rőfös-boltocskára, Bulbukán nagy lelki gyönyörűségére, lassanként annyira föllendült, hogy néhány év múlva már egy alázatos legény és egy borzasztóan szeplős inaska is forgolódott a püdlí körül.

A szerencse mindazonáltal nem tévé dolyfössé a szorgalmas kereskedőt. Az időközben megnagyobbított üzletben is csak oly fürgén, mosolyogva, bókolvá járult a »kuncsaftok« elé, mint egykor, a kezdet nyomoruságos napjaiban, midőn némelykor még egy falat disznóhus se telt a csütörtöki káposztába, különben veszélyes bukfencket vetett volna a garaskákkal szigorgó üzleti mérleg. Akár a városkapitány peczkes felesége jött a boltba, hogy harsogó hangú és örökké náthás férje számára egy-két tuczat uj zsebkendőt vásároljon, akár a Kati szolgáló két krajczár ára finom bécsi czérnáért, akár a katrinczás, tele mellű oláh leányok közül három-négy (csapatosan járnak, mint a birkák) színes pántlikát, galandot, olcsó de száz évig tartó kendőt, vagy szoknyaszövetet kérve, Bulbukán egyformán udvarias, türelmes és szeretetreméltó volt mindenkihez. Aki ócsárolta a portékát, annak oly nyájassággal mosolygott a szeme közé, mintha a legkellemesebb dicséreteiben részesült volna. Mosolygott, ha szidták, mosolygott, ha svindlernek nevezték, mosolygott, ha összeturkálták egész boltját és nem vettek semmit.

Tizenhárom próbás, nyugtalan örmény vérét annyi ügyességgel tudta féken tartani, hogy sohasem sértett meg senkit, s ezáltal nem riasztotta el boltjától egyetlen vevőjét sem. A »Szent-Flórián« érdeke volt a fő. A többi mind mellékes. Dicséret, szidalom, fitymálás, — mit ér? Semmit sem ér. Szidják, csak vásároljanak. Mondják, ha tetszik: »az a semmirevaló örmény« — de vásároljanak valamit bár egy forintért, bár ötven krajczárért, bár öt kicsi krajczárért, mert ez is többet ér neki egy szekér illatos dicséretnél.

Mire a vasut kiépült, Bulbukán boltja a czinóbersárga Szt-Flórián védelme alatt már a kis városka piacán pompázott, őt magát Bagdi urfinak nevezték, s még a tekintetes városkapitány ur ő lármás rettenetessége se állította kezet fogni a most már feltűnően gyors tempóban »tekintélyesedő« kereskedővel, aki külső formáinak több rendbeli tökéletlensége daczára is igen kitűnő férjnek kinálkozott. A mamák szemet vetettek rá és elkezdtek mentegetni. A járásbiróné kijelentette, hogy Bagdi úrfiról a legszemtelenebb hizelgés se mondhatja ugyan, hogy szép ember, de tessék csak megnézni, mennyire kellemessé válik az a szőrös, fekete arc, ha mosolyog, s mily elragadóan villog vastag, bögös ujján az a pompás gyémántgyűrű, ha mély bókkal dörszöli kezét, s azzal az ő utánozhatlan udvariasságával muzsikálja inkább, semmint mondja:

— Alázatos szolgálja, nagyságos asszony, legyen szerencsém máskor is.

Vagy:

— Kisztihand, Euer Gnaden, es hatt mich ausserordentlich gefreut.

A bírósági végrehajtó felesége, aki egy szebeni hentes félparaszt leánya volt, már-már odáig ment, hogy pofonveréssel fenyegette férjét, ha a kedves Bagdi urfit hunczut örménynek meri nevezni. Azt a derék embert... um Gottes willen! — aki őt, Drothleff Kathrint, Euer Gnaden-nek szólítja, s még meg is csókolja a kezét. Kevés kivétellel épp ily magasan álltak akciói a többi asszonyságok előtt is, s buzgalommal jegyezték nevét a mama-börzén, mely hol a járásbirónénál, hol a sétatéri kioszkban tartotta rendes és rendkívüli üléseit. Ahoz, hogy a róla szállingozó jó híreket megtudja, Bagdi urfinak természetesen semmiféle titkos rendőrségre nem volt szüksége. A kis városkában majdnem mindenki borzasztó őszinte volt. Ki amit gondolt, azt a szemébe mondta, s így a legkényesebb kérdéseken is oly csodás könnyűséggel ugratott át, minthasoha a tartózkodás gavallér erényét a társadalmi érintkezés számára komoly agyvelők ki nem találták volna.

Bagdi urfi azonban nem azért született a minden örmények és mézes dalauzik metropolisában, Szamos-Ujvárott, hogy a hizelgés meg tudta volna venni. Saját bizalmas vallomása szerint, nem azért kapott az okos Todorán üzletében, inas korában, annyi fricskát és nyaklevest, hogy a kétszerkettőt egész életére jól be ne biflázza volna. Ohó! tünődött magában a tükre előtt, beszélnek a mit beszélnek, — tudják, hogy például csak boltbér fejében hétszáz pengő forintot fizet a katolikus káptalannak, — az igazságot tehát nem lehet úgy megmaszlagozni, hogy ő szédüljön el tőle, mint egy ostoba csuka. A tükör megmondja az igazat; visszaadja fekete arczát, törpe homlokát, apró, görény szemét és tagbaszakadt, igénytelen, csunya alakját, mely még a sorozó bizottság morózus ezredését is meg tudta annak idején nevetetni. — »Himmelsacrament az ilyen patkányba, — dörögte szellemesen az óbester ur, s végigbotozta tekintetével a minden ízében reszkető emberkét, — hinaus mit dem lümpigen Zivilisten!« Az orvos erre így szólt: untauglich; az örmester pedig megfogta a meztelenül szégyenkező hadkötelest és egy pompás lökéssel kitaszította az ajtón.

A kellemes hírek szállingózása közben Bagdi urfi bozontos fejét mindez megjárta, s meg is tartotta lábán. Hiába kísértették, nem botlott meg. Még arra se tudták rávenni, hogy egyszerű legényszobájából, mely a klastrom-utca 10. szám alatt, özv. Perl Wenczelné házában létezett, kiköltözzék a piac térre, vagy más, szebb utcába, például a patikáriusékhöz, ahol három gömbölyű leány is volt, s még hozzá vérbeli örmény anygalka mind a három.

— Nagyan meg vagyok már szakva ahhoz a szobához, — felelte mosolyogva a patikáriusnénak, s szabódot erősen, hogy semmi se köti oda egyéb, csak a szokás. Ha valaki talán másféle, talán gyöngédebb okot is keres, az helytelen nyomon jár. Özv. Perlénak van ugyan egy Rozin nevű leánya, de ha tizenöt év alatt nem vette el, akkor bizonyos, hogy ezután se lehet szándékában.

— Még csak az kellene, — pattant fel méltatlankodva a gyógyszerészné, hogy az a hosszú, sovány Perl Rozin... ez a harminczhat éves Rozinante... majd mit mondok —

— Nem vagyok bele balandulva, — névetett Bagdi urfi megnyugtató, s épp oly mozdulatot tett a kezével, mint egykor a sorozó óbester.

Bizonyos egyébiránt, hogy ezt a kicsinylő, gúnyos mozdulatot rögtön meg is bánta. »Mit vétett nekem az a szegény? kérdezte magától némi szégyenkezéssel, s gon-

dolatban bocsánatot kért a magas Perl Rozintól, aki tizenöt év óta gondoskodik róla, hogy friss vizé és tiszta fehérneműje legyen. Csendes, szelid, jószívű teremtes, bizony nem érdemli, hogy fitymálva beszéljen róla. S elvégre, a mi igaz, az igaz: Bagdi urfi már sokszor megvallotta magának, hogy ez a csontós, magas Rozin, azzal az ő halavány, álmadozó arczával, kék szemével, vértelen ajakával és szép fehér nyakával éppen nem olyan csúnya, mint a milyennek az asszonyságok tartják. Mily nagy karcsúság és mekkora csontok! Bőven van rajta minden, a mi nála hiányzik. Tökéletes ellentéte, s ez az éppen, a mi titokban tetszett neki. Szegény leány az igaz, s az rettenetes nagy baj, de ha jobban meggondolja a dolgot, s elképzei, hogy mily óriási változás támadna az ő megszokott csendes, sohase változó életmódjában, ha ez a jó lélek véletlenül férjhez találna menni és nem intézné többé az ő egyszerű legény-háztartását, — fölöttébb kellemetlenül érzi magát. Pedig nem is annyira képtelen dolog ez, mint a milyennek látszik. Valami Balajthi nevű adótsit, akit kötekedő természete miatt már rég elcsaptak volna, ha nem lenne rokonságban az alispán uri családjával, bejáratos volt Perlékhez, s állítólag már ki is jelentette volna, hogy amint öreg nagybátyja, Balajthi Kázmér cs. és kir. kamarás ő méltósága előléptetését kieszközli, nyomban nőül fogja venni, s lemond arról a dicsőségről is, hogy a »Fekete biká«-ból csak Johann Slezák, a bivalynyaku bajor csaposlegény tudja kidobni, — más senki.

Mi volt igaz ezekből a hírekből, mi nem, azt Bagdi urfi röstelte megkérdezni. A dolog mindazonáltal kellemetlenül érintette, s ettől kezdve sohasem tudott a szálás Balajthira bizonyos fanyar bosszankodás nélkül tekinteni. Az özvegynek se igen lehetett inyére a kilátásban levő jövő, mert néhányszor ő maga tette szóvá a dolgot, s ilyenkor rendesen könyezni kezdett.

— Mit várhatunk, mit, édes Bulbukán ur, — motyogta szomoruan, — gyermekem szegény leány, nem válogathat.

— Baj, baj... dunnyogta rosszkedvűen Bagdi urfi és megjelent fekete arcán a részvét.

Egy izben a leány is elárulta, hogy miért fogadja el Balajthi udvarlását.

— Nem akarok vén leány maradni, Bulbukán ur, — mondotta egykedvű, száraz hangon, de Bagdi urfiának e pillanatban úgy rémlett, mintha a fölgerjedt vér egyszerre kitüzesítette volna a fehér arcot. A leány szemében lappongó baljós ragyogást azonban már nem vehette észre, mert ösztönszerűen félre fordította a fejét. Mire föl nézett, ismét a megszokott, régi leány állt előtte. Nyugodt, szelid, bánatos tekintet, halavány arc, vértelen száj és egy nagy, magas női test, melyen a gömbölyűbb vonalak puhaságát a ruhaszövetnek sehol se kellett eltitkolnia. Nem voltak ilyen diszkrét előnyök, s Rozin kisasszonynak ez okból bizonyára igen sok keserűséget okozhatott az öltözködés...

Az októberi országos vásár előtt történt, hogy Bagdi urfi se tiszta inget nem talált az asztalán, se kávéját, kiflijét nem hozta be senki.

— Nagyszerű! bámult egészen megzavarodva, a levegőbe, s hirtelen el se tudta képzelni, hogy ez csak ugyan lehetséges. Tizenöt év óta efféle dolog még nem történt a Perl-házban. Vajjon mi baja Rozin kisasszonynak, hogy imhol nem gondoskodik róla? »Nini, talán — meghalt« — gondolta, tökéletesen kiesve élete rendes kerékvágásából a »Szent-Flórián« tulajdonosa, s kiszólt az ajtón a kis cselédre:

— Zsuzska fiam, beteg a kisasszony?

— Nem a.

— Hát hol van?

— A piacra ment.

— Hát a ténsasszony?

Erre a kérdésre nem kellett válasz. Özv. Perlné asszony törődött alakja megjelent az ajtóban, s csakhamar bement a lakójához is, hogy személyesen adja meg a szükséges felvilágosításokat. Legelőször is bocsánatot kért, hogy leülhessen. Bagdi urfi erre újabb csodálkozásba esett. Az öreg asszony eddig soha se csinált hókušzpókust az ilyesmivel, hanem oda ült, ahová akart. Mi történhetett... találgatta magában Bagdi urfi, s oly rosszul érezte magát, mintha összes vásznaiba beleesett volna a moly.

— Ne nehezteljen igen tisztelt Bulbukán ur... kezdte halk, reszketeg hangon az özvegy.

Nagyszerű! Már nem is »édes Bulbukán« többé...

— Rozin nem jöhet be többé az ön szobájába.

— Nem az ördögöt!... Hát aztán miért?

Az öreg zavartan vonogatta vállait, s bocsánatkérő, szomorú hangon kérte lakóját, hogy ne vegye rossz néven ezt a fordulatot, ők is sajnálják, hogy egy ily régi jó barátot, mint ő, el kell hanyagolniok, a kényszerűség azonban parancsol és nekik engedelmeskedniök kell. Balajthi megkérte Rozint, hogy ne lépje át többé a lakó szobájának küszöbét...

— Úgy? fortyant föl hirtelen Bagdi urfi, hát az az ur...

— Az az, édes Bulbukán —

— Csak nem féltékeny az az ur? Mi? Reám... isten nyila...

— A jó ég tudja... felelte az özvegy és elbucszott. Holnaptól kezdve a cselédleánya fog behozni mindent, amire szüksége lesz.

— Szépen vagyok... dörmögte Bagdi urfi, midőn egyedül maradt a szobában, s a szekrényhez lépett, hogy kikeressen egy tiszta inget, — az a krakéler felforgatja az egész házat. S ő az első! Nem én, ki tizenöt éve lakok itten, hanem egy jött-ment. Nem a becsületesen fizető, régi lakó, hanem ez a fináncz, ez a Balajthi, ez a kocsmabetyár! Nagyszerű!

S ez még nem volt minden. Két nap múlva megjött a folytatás is.

Üzlete felé tartva, összetalálkozott Rozin kisasszonnyal, s egy darabig elkísérte. Mondani szeretett volna neki valamit, de nem birta megtalálni a formát. Hol igen sok, hol igen kevés jutott az eszébe. Azt tudta csak, hogy egész eddigi életrendje föl van forgatva, s ezt nem lehet szó nélkül tűrni. Haragszik-e érte, vagy csak a sajnálkozás és az agglegény ősi keserűsége végzi el rajta is a maga kegyetlen munkáját, arra nem tudott volna egyhamarjában kielégítő választ adni.

— Rosszkedvűnek látszik, Bulbukán ur, — jegyezte meg tartózkodva a leány.

— Igaza vagyan, — felelte gyorsan Bogdi urfi, — nem szeretem, hogy így fordul a dalag.

— Ő nem akarja...

— Talántán csak bizony nem féltékeny reám?

— Ki tudja!

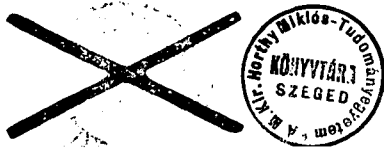
— Ne mondja!

— Bulbukán ur még nem öreg, azt pedig mindenki tudja, hogy én szegény vagyok.

— Hát aztán? kérdezte egy kicsit elvörösödve az örmény.

— Istenem, hát azt is tudják, hogy Bulbukán ur szereti a pénzt és sohasem merne engem nőül venni.

Bagdi urfi nem adhatott erre az érezhetőleg gúnyos megjegyzésre választ, mert a cukrászdából kilépett Balajthi is, a leányhoz csatlakozott, s oly sértő tekintetet vetett reá,

hogy egyszerre elfutotta szőrös, fekete arcát a vér. S rögtön rá meg is szólt. Ezt mondta:

— Adja tudtára Rzino kisasszony ennek az urnak, hogy kettőnk közül az egyik fölösleges.

Bulbukán Bagdival egyszerre megfordult a világ. Mit feleljen, mit feleljen? Így megsérteni őt és éppen előtte... a leány előtt... egy oly régi barátot, mint ő... aki pontosan fizet... A választ megadta a leány. Fölemelte büszkén a fejét, végigmérte Balajthit, s oly élességgel, a mely vágott, mint a borotva, így szólt:

— Nem tartóztatom, Balajthi ur, isten vele.

— Nekem tetszett ezt mondani? kérdezte Balajthi és megállt.

— Kegyednek, — felelte a leány; menjünk édes Bulbukán ur...

Balajthi ide-oda forgatta fejét, de nem jött dühbe. Bagdi urfi azt várta, hogy inzultálni fogja a leányt s akkor ő nyomban rendőrért ordít, de nem történt semmi. Balajthi még egyszer megkérdezte:

— Nekem tetszett ezt mondani?

A válasz még metszőbb volt:

— Jó napot, tisztelt ur!

S Rozin kisasszony hirtelen Bagdi urfi karjába öltve karját, a faképnél hagyta kegyvesztett udvarlóját, aki azonban megint csak nem jött dühbe, hanem csendesen sarkon fordult és visszalódította nagy, bivaly természetű a czukrászdába. Bagdi urfi a zavar és hála első indulat-rohamában végtelenül boldognak érezte magát. Meg volt boszulva! Ah! ez jól esett... ez nagyon jól esett... S még meg is szorongatta gyöngéden a leány karját, nem-hogy elbocsátotta volna.

— Miattam, Rozin kisasszony, miattam... rebegte érzelmes, elfogult hangon.

— Óh, édes Bulbukán ur, ha tudná...

— Mit, mit? kérdezte mohón az örmény.

— Nem mondhatom meg... lehellte elpirulva Rozin kisasszony s gyorsan kifejtve karját Bagdi urfi karjából, szó nélkül elsietett.

Világíts fényes szövétnekeddel Szent-Gergely, de ennek most már fele se tréfa... Mi történt, kérdezte magát, alig tudva felocsudni meglepetéséből, a szerencsés Bulbukán s érezte, mint válik színessé arcza, mint a pipacs. — Rozin kisasszony... Nem, nem! Ezt nem lehet félreérteni, ez oly nyílt, oly szűzi, oly önkénytelen vallo-más, amely nem tűr magyarázatot, nem főleg az ő részéről, a kiért a leány még egyetlen udvarlóját is elkergette. Mert elkergette, el, az bizonyos és többé meg nem változtatható. S mily kedves, mily szép volt abban a pillanatban ez a magas, fehér leány, mily nagy volt büszkesége kevély fönségében — áradozott magában nekiszabadult fantáziával az örmény, midőn lesujtotta tekintetének villámával azt a hetyke ficzkót: »Jó napot, tisztelt ur!« Hah! igen, igen... ez jól esett megsértett szívének és kimondhatatlanul boldoggá tette.

Ezen jártatta fejét késő estig. Most történt meg vele életében először, hogy se a tükör nem jutott eszébe, se a »Szent Flórián« üzleti érdekeivel nem törődött, se a J. et P. Coats Paisley Nro. 30. czérnáért boltjába lépő Drotleff Kathrinnak nem mondta: Kisztihand, Euer Gnaden.

Az asszonyság sértődve távozott.

Az estefelé belátogató városkapitány szemével csipentve rázta meg a kezét.

— Láttam! harsogta a szemé közé. Karonfogva láttam önt a Perl Rozinante kisasszonnyal...

Bagdi urfi azonban már rájött, hogy ő férfi is, nem-csak kereskedő.

— Legyen szives, kapitány ur és ha a kisasszony-ról beszél, válogassa még jobban a kifejezéseket, — felelte majdnem nyersen.

— Teringettét! Mi akar ez lenni?

— Vegye úgy, amint tetszik.

Nagyszerű volt! A kapitány elkaczagta magát, azután erélyesen lenézte »Szt. Flórián« urát és otthagya az üzletet. Az örmény önérzettel tekintett bámuló segé-deire: mi? Ugy viselte magát, mint egy gentleman; mint egy hős, aki nem engedi hölgységét megsérteni. No hát ezután mindig így lesz! És kimondta vakmerően a döntő szót:

— Megházasadak!

Kimondta bizony és nem vonta vissza. Másnap már tudta az egész város, hogy Bulbukán Bogdán eljegyezte Perl Rozin kisasszonyt, özv. Perl Wenczelné »bájos és művelt« leányát. S az események e nevezetes naptól kezdve oly eszeveszett sebességgel szaladtak, mint az istennyila. Bagdi urfi maga siettetette az esküvőt. Megtörtént. Három hét múlva Rozin kisasszonnyal oltár elé lépett, hat hét múlva pedig már a városkapitányi hivatalba rohant s ott úgy ordított, mint egy oroszán.

— Megszökött a nyámarult asszony, azzal a cé-géres Balajthival, a szeretőjével; jaj, jaj nekem...

S lerogyott összetörve egy székbe, úgy tördelte tovább:

— Előre ki vált csinálva... összebeszéltek... Rá-jöttem, mindent megtadtam, — nyögte lilaszínre vált arczczal s reszketve törölgette homlokáról a verítéket, de ez még nem minden, mert meglaptak. Az a gaz asszony ellapta takarékpénztári könyveimet s tizezer forintom, kapitány ur, tizezer forintom... ada van, elvitték... el-vitték...

A kapitány megveregette a vállát:

— Legyen nyugodt, Bulbukán ur, majd kézrekerit-jük az asszonyt.

— Fene egye meg az asszonyt! ordította dühösen az örmény és megragadta a kapitány kezét... pénzemet kerítse vissza a policzia, zokogta magánkívül, kétségbe-esvé... a pénzemet, a pénzemet, a pénzemet...

És elfakadt sirva, mint a gyermek. A kapitány viszont nem tudta megállani, hogy az egész kisvárosi ma-na-börze nevében úgy ne kaczagjon rajta, mint egy bolond.

Ha szép jövő reménye biztat,

A feledése már a mult:

Ha rózsátón bimbó mosolyg rád,

Mért is néznéd a fonnyadt rózsát,

Mely mindörökre elvirult?...

Mi.

A haza tisztelje a hazákat!

Lavisse.

Csodálatos vegyülete a szerelemnek, kényszerűségnek és megszokásnak, amit házasságnak nevezünk.

Senki sem azért tolakodik előre, hogy lásson, hanem, hogy lássák.

Vannak, akik semmit sem tudnak önállóan, de mindent job-ban tudnak.

Elvégre is az ember főleg abban különbözik az állattól, hogy ő eszi meg az állatot és nem megfordítva.

D. Hack.

RORÁTÉ.

A gép forog — az alkotó pihenhet,
A műhelyben megszűnt az izgalom;
Az ólomkatonák sorába rendet
Szabott tizenhat sűrű oldalon.
Amije volt: betűkbe belehelte;
Szegény gyerek! Egy rövid éjen át
Négy fal között keresztülélt a lelke
Ezer és egy sötét tragédiát.

Kilép az éjbe. Csillagok ragyognak,
De már a fényük csüggedt, halavány.
A fiúk is hamar elálmosodtak —
Ma senki sincs az éjjeli tanyán.
Rohan — nehogy a hajnal utolérje,
A köruton söpörni kezdenek...
Elrejtli arcát fáradt tenyerébe,
Szeme a fényt sehogyse szokja meg!

Egyszerre csak a lába gyökeret ver.
Boltíves, fénylő ablakok alatt.
S bámméskodik, mint az az öt-hat ember,
Ki szürkületkor arra elhalad.
Egy péklegény, egy álmos lapkihordó,
Egy összegyűrt, czilinderes alak,
Egy utcadelnő és egy lámpaoltó
Kíváncsian mind mellé állanak.

Mily érdekes e kép blazírt szemének!
Fehér tógát visel benn mindegyik,
Hajlonganak hosszú szakállu vénék
S egyhanguan a mellüket verik.
Dicsérjük Jehovát — kiált az egyik,
Ki fennhéjázót porba lealáz...
Dicsérjük Jehovát hajnaltól estig —
Zümmög reá választ az imaház.

E hely a mulatók tanyája máskor,
Ilyen időtájt vad az orgia —
Ma ugyanott vezeklők ajakáról
Száll a füstös plafon felé ima.
A kupolára Vénus van kifestve,
Az oszlopokra: „fagylalt nyáron át”
Az ájtatosság ime bérbe vette
A dözsölő pogányok csarnokát.

A kassziros kisasszony trónusából
Készült az oltár, mely előtt a pap
Kér bűnbocsánatot az ég urától
És könyei, mint zápor, omlanak.
Nem önmagáért, oh mert rajta eddig
A legparányibb mocsok sem esett...
Vagy valamennyi bűnösért vezeklik,
Vagy egy miatt, kit nagyon szeretett.

Künn ezalatt a hajnali közönség
Az ingyenes látványon jól mulat;
S hogy valakin a kedvüket kitöltsék,
Maguk közül kinéznek egy urat.
Vihogva rámutat és szól az egyik:
Bolond, miért sírsz — ez komédia!
Papolhat az a jámbor pap napestig,
Nem érti — Krisztus ugye! — Jehova.

És ő — roskadtan áll ezernyi vádtól,
S csak nézi azt a megtört ősz papot;
Eszébe jut, hogy tőle messze, távol
Valaki így vezeklik, mint az ott.
Nem önmagáért, oh mert rajta eddig
A legparányibb mocsok sem esett —
Egy elkárhozott lélekért vezeklik,
Egy bűnösért, kit oly nagyon szeret...

Kelet felől a nap emelkedőben,
Egy fénysugár arczán végigszalad...
Elszállingóznak társai, csak ő nem,
Pillái ölmosak — de ott marad.
Megkönnyebbülne, nem érezne vádat,
Velük ha egy zsolozsmát mondana...
De elnyeli az ájtatos imákat
Az ébredő főváros zsiivaja.

Makai Emil.

Krónika II.

Székely Józsefről.

— szept. 19.

Ha valamikor valaki megírja az ötvenes évek irodalomtörténetét, és munkájában néminemű oknyomozást is űz, sokat kell foglalkoznia azzal az elfeledt, névtelen öreg urral, akit a hét elején temettek el a vármegyeház archiváriusi lakásából.

Egy furcsa, szomorú és szegény kornak furcsa, szomorú és szegény alakja ő.

»Lement a nap, de csillagok nem jöttek.« A forradalmas évek ragyogó irodalma eltűnt a semmiségbe, a nagyok vagy bujdosztak vagy hallgattak, sötétség és csendesség volt. Akik még reméltek, azt mondták, hogy e pusztulásban mindennek elejéről kell kezdődnie, mint egy új teremtnesnek.

És a kezdet szörnyen kisszerű és keserves volt. Egy hetenkint kétszer megjelenő divatlapocská, a *Hölgyfutár*, amelybe verset, novellát, újdonságot, rébuszt a vidékről Pestre vetődött ismeretlen, fiatal [peregrinusok csinálnak havi tizenöt forint fizetés és ebéd fejében. Szegény kis peregrinusok, akiket »a lelkesedés és a dunaparti szilva« tart fenn, akik az utcán fölszedett szivarvégeket szíva verselnek és mikor őszi reggeleken a nyomdába vágatnak a korrekturával: látják, hogyan viszik akasztani a mártirokat.

A »szegény Beöthy Laczi«, Tóth Kálmán, Vadnai Károly, Balázs Sándor, Kövér Lajos, Lisznyay Kálmán volt ez a peregrinus-irodalom. Lisznyay a legidősebb, de a legnagyobb gyerek és a legszilajabb Petőfi-utánzó közöttük. A Petőfi-utánzás járta akkor s azt hiszem, ezek a jó fiúk még a koplálásnak is örültek, mert annál hasonlóbbak lehettek »hozzá«. Zajos, bubánatában néha betyárosan is mulatozó kompánia volt ez; a Primusz uram kis füstös vendéglőjét majd fölverte dalolásával és vitatkozásával. Hogy miről vitatkoztak? Természetesen az irodalomról. De ugyan mi lehetett a vitatkozás tartalma és értéke, mikor csupa husz-huszonegyéves tanulatlan fiú kiabált nagy dolgokat a sűrű füstbe?

Ezt kérjük most mi, modern magyar litterátorok, könyvekkel bélelt írószobánkban, elektromos lámpa világa mellett és kérdésünk fitymáló egy kicsit. Bennünket az apáink szépen kitanítottak, tudunk három-négy idegen nyelvet, többé-kevésbé eruditusok vagyunk, sőt egész firkálásunk csak a művelt ember készültségéből kifolyó valami, mert az ellenségünk se mondhatná, hogy eredeti talentumunk óriás ereje szinte gátol a kifejezésben.

Azok a szegény, tehetséges fiúk bizony nem voltak ilyen ájropéer urak. A forradalom épp akkor sodrotta el őket az iskolából, mikor a deák voltaképpen tanulni kezhetne. Könyvesszoba? Az az egy példány Heine kézzől-kézre járt közöttük, míg végképp el nem rongyolódott. Idegen nyelvek? Olvasottság? Aki dicsekedett közülök, hogy ismeri Shakespeare összes műveinek a német fordítását, azt kiáltották rá: »Ugyan ne kérkedj, te!« És nevelték a tudományt, nevelték a saját tudatlanságukat.

Történt pedig, hogy egy nap beleelegyedett ebbe a kompániába egy nagy feketeszemű, sovány barna ember: Székely József, aki már 48 előtt is irogatott. És a kiabálva vitatkozók mindjobban elcsendesedtek, mikor a halk, vontatott beszédű jövevény megszólalt. Hohó! Ez a Székely József sokat tud. A kisujjában van az egész Shakespeare, a filozófiai rendszerekkel úgy dobálódzik, mint az éretlen vaczkorral, sőt még Blair Hugót is olvasta, és pedig — *mirabile dictu!* — az eredetiben. Ez a hallatlan tudomány imponált a szegény fiuknak. Érezni kezdték, mit mulasztottak ők s e keserves szemrehányás közepett, mint az orákulumot hallgatták a tudós Székely Józsit. Véleménye döntő lett, kritikája siker vagy kudarcz. Nem mert neki ellentmondani még Lisznyay Kálmán sem. A fiatal irodalom feje gyanánt tisztelték.

Ez a bálványozás elkábitotta a jó, csöndes fekete embert. A szerény közbeszólóból harsogó hangú diktátor lett. Itélt eleveneket és holtakat. Az önérzete pedig nőttön nőtt, ami, tessék elhinni, roppantul hat a jámbor emberekre. Kivált akkor még igen szokatlan volt a »*nur Lumpe sind bescheiden*« gyakorlati alkalmazása; nálunk addig csak az egy Petőfi merete megcselekedni. És erre az írókompániára talán épp ezért volt olyan szuggesztív erejű a Székely Józsi óriás önbecsülése. Energiájának egy-egy kitörését mindig oly csodálkozással fogadták a pajtások, hogy végre e híres nyilatkozatára ragadtatta magát:

— A világirodalom sártengeréből két gyémántsziget emelkedik ki: Sekszpir Vilmos és Petőfi Sándor. Én mint a rhodusi kolosszus állok rajtuk.

A szegény fiukat szinte elsápasztotta a nagyságnak e kitörése, és várták: mit fog hát irni ez az óriás? Micsoda nagyot teremt? Székely Józsi büszkén mosolygott, mikor kérdezték tőle. Mosolygásában benne volt a minden. És miért is ne alkotna mindent, mikor neki minden olyan könnyű? A társaság természetesen nagy áhitattal olvasta minden sorát. A kritikusabb elméknek úgy rémlett, mintha prózája egy kicsit nehézkes lenne a sok magvas gondolattól, versei pedig nem annyira költemények, mint rímes bölcselkedések. Kinyomtatott dolgairól ő maga is kicsinyléssel szólt. Ezek csak a vulkánból felszállongó szikrák; de majd ha jön a nagy kitörés!... Azt a momentán csalódást, melyet írói működése néha okozott, tüstént eltűntette egy-egy hatalmas kritikai beszéde vagy egy szép mondása a Primuszban. Tóth Kálmán mindig azt vallotta, hogy a dráma fogalmát őbenne Székely Józsinak e mondása revelálta:

— Az a kérdés a drámában: mennyire birunk valamely társadalmi, politikai vagy erkölcsi eszmét szenvedélyekké átalakítani.

Mert igen erős, eredeti elme volt ám ez a vékony fekete ember, ki most már az utcán is emelt fővel járt, mint egy imperátor. Egy este, mikor már ittak egy kicsit, így szólt félig bocsánatot kérő, félig diadalmas hangon:

— Barátaim, nem tehetek róla, de én igen nagy ember vagyok!

A kompánia némán nézett a poharakba. Hát ezt az igazságot elvitatni csakugyan nem lehetett.

— De, folytatta Székely Józsi, én nemcsak lélekre vagyok legerősebb az egész humanitásban, hanem testre is.

Erre azonban Kövér Lajos, a szép, hatalmas dalia, már nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék.

Székely Józsi elsápadt.

— Nevetsz? kiáltotta. Hát gyere ki velem birokra!

Kövér Lajos a jó óriások szelidségével felelt:

— Ne kívánd azt tőlem, Józsi!

— Szóval nem mersz velem kijönni, mert gyáva vagy.

Erre aztán felzúdult a kompánia is. Mindenki unszolta Kövért, hogy most már kötelesség birkóznia. Félrehúzták az asztalt s a szoba közepére kiállt a két ellenfél: a nagy, erős Mahomed ember s a fekete véznaság.

Kövér Lajos prima intrádára megfogta a fél kezével Székely Józsit és szép óvatosan letette a földre.

A legyőzött úgy ugrott föl, mint a dühös kurtakigyó.

— Nyomorult hitványság! ordította. Te gáncsoltál, te gyáva! Aljas csellel győztél le. Ez a birok nem számít! Gyere újra, ha mersz!

Azzal nekirohant Kövér Lajosnak és torkon ragadta. De erre már elhagyta a flegma a jámbor, csöndes Góliátot is. Ugy a földhöz teremtette Székely Józsit, hogy csak úgy nyekkent bele, aztán a mellére térdelt.

— Megölhetsz! hörgögte az önérvényes férfi. De azért mégis én vagyok az erősebbik!

És hiszi ma valaki, hogy ezen a jeleneten akkori-ban nem is igen nevettek? Mindenkinél imponált az energiának ily foka és még többet vártak a fekete embertől.

Haj, de Székely Józsi-ban valami furcsa átalakulás kezdett munkálni. Azon vette magát észre, hogy a hozzá fűződő reményeket nem teljesítheti a világ előtt, annál kevésbé maga előtt. A parlagi fiúk, akiket ő oktatott, akiket ő bíralt, kezdték őt elhagyni a közpályán. Hihetetlen, ostoba sikereik voltak. Drámáikat tapsolta a világ — mert még drámairásra is vetemedtek a gyerkőcök. Dalokat zengte a nép. Nevők bejárta az országot. Neki, a mesternek azonban nem sikerült semmi. A pályázatokon meg sem említették a drámáit; az Arany János Széchenyi-ódaja jobb volt az övéénél. Meg aztán az a Primuszbeli kompánia fölbomlott és neki nem volt meg többé a hódoló és csodáló udvara. De némely hive hű maradt hozzá. Az apám gyakran mondta nekem: »Ne bántsátok Székely Józsit; az ő feje a legtartalmasabb magyar fejek közül való.«

Pedig akkor, a hetvenes évek végén, szegény Józsi bácsi már a szerkesztőségek réme volt. Önmagában való bizalmának, ez egykor hatalmas tűznek, fölcillant még egy-egy szikrája a hamu alól. Ha nagy események történtek, meg akart szólalni a szegény öreg, hol versben, hol prózában. És be szomorú azt látni, mikor az irodalom ugynevezett »érdemes régi munkásait«, akik elmaradtak a világtól, nagy udvariasan hitegetik, biztatják, boldogítják, csak hogy menjen már és ne háborgassa a redakciót. S mikor kihúzta a lábát, papirosos kosárba gyömöszölik kéziratát.

Egynehány esztendeje — soha sem feledem el — valami tréfás választ írt egy őt illető reflexióra ... három hét múlva. Mert az elméje már nem igen járt valami sebesen. Átadta manuskriptumát a segédszerkesztőnek és míg ez a komoly férfi olvasta, nagy furfangosan, nagy mosolyogva közbe-közbeszólt:

— Igen jó dolog ez ... Hehehe! ... Igen tréfás ... Tetszik tudni: tele van viccczel ... Hehehe!

A segédszerkesztő azonban igen hidegen tette le az asztalra a papirost:

— Elkésett, Székely ur ... Háromhetes dolgokra nem lehet visszatérni.

— De mikor olyan jó! ... Hehehe! ... Igazán magam is mulattam rajta írásközbem ...

— Hiába, nem lehet kiadni.

Ekkor az öreg fogta az ő elukubrációját és kifele indult a redakcióból, folyton mosolyogva és beszélgetve magában:

— Pedig nagyon jó ... Igazán jó ... Hehehe! ... Igen sok van benne ... Kivált az pompás, mikor azt mondja, hogy ... No de hagyjuk ... Alásszolgája ... Hehehe! Nagyokat nevettem rajta írásközbem, nagyokat ... Jó éjszakát!

Sajgott a szivem. Gyászos az apai büszkeség csalódása és szomorú az alkotás gyönyörűségének utolsó visszatérte, megújulása a szégyen percében. Szegény öreg, mennyi apró, vidám ráncz lehetett az arcán, mi alatt ő ezt írta, abban a szent hitben, hogy valami remek humoros dolgot teremt! ... És mikor hajlott alakja már kint tünedezett az utca homályában, utána néztem. És elgondoltam, hogy a világ minden reggel újra teremődik, de az ember minden nappal vénül és egy helyben áll, az idő pedig rohan. És eszembe jutott: mikor majd én viszem így a manuskriptumot — haza.

Tóth Béla.

A mi el nem mulik, az nem is létezik.

*

A gondolatokkal úgy vagyunk, mint a pénzzel: vannak, akik egy csekélységgel nagyon jól gazdálkodnak, mások a bőségben is szűkséget szenvednek.

*

A legtöbb ostobaságot elvöl követjük el.

*

Nem szabad hinned, hogy a világ üdvössége tőled függ, de cselekedned úgy kell, mintha tőled függne.

*

A szójáték azok elméssége, akiknek más elmésségük nincsen.

*

Mikor oda a pénz, a szerelem és a művészet, akkor kezdődik a mélyértelmű reflexió.

*

A hazugságnak is megvannak a maga martirjai.

D. Hack.

FÉLMULT IDŐKBŐL.

Egy szarkofág története.

A nő szép volt mint Ginevra és a lovag deli, akár csak Lancelot. — de ennek a hűsége nélkül.

A romantika lejárt magát. Elni, élvezni akar mindenki, letépni a rózsát és ha már betelt illatával, eldobni.

Virág sorsa hervadás és nem egészen jogosulatlan Cherbuliez ama mondása:

A virág csak egy napon át virul — a boldogság csak egy éjszakán át tart.

Ez volt * * Emánuel gróf devise-e is, aki úgy taposott a megtört női szívek felett, mint egy hódító Caesar a leigázott népeken.

Künt borus az ég, őszre válik a hervadó táj, önkénytelenül is a mulandóságot juttatva eszünkbe, s elborongva, elmélázva réges régen elfelejtett éneken régi mesét mondunk egy új nemzedéknek.

* * *

A budapesti református templomban van egy márvány szarkofág, csodálatosan szép nőt ábrázoló, aki messze ködös Albionból szakadt a magyar földre s távol hazájától és övéitől, itt alusza köztünk örök álmát.

Mikor még azok a néma, lezárt kőszemek a két tűzében ragyogva, mennyországot ígértek a férfinak, mikor azok a hideg, kőajakak lángoltak és forró csókkal hozták lobogásba a vért, és szívták ki a csontokból a velőt! Szerette férjét, aki szintén magyar gróf volt, egyike a legelőkelőbb nemzetségeknek, mindaddig, míg a kigyó be nem férközött házasságuk édenébe.

A csábító lovag erős volt, és merész és hajh — »egy szó elég a nőt megrázni«, éppen úgy elbukik a sima parquetten mozgó nő, mint az a szegény leány, aki hideg téli estén, foszlányos ruhában, dideregve, éhesen áll meg a csemege-árus kirakata előtt, tágra nyílt szemekkel, száraz ajkkal nézve a pirosra sült, ropogó bőru malacot.

A vér, a vér!

Az viszi, hajtja az emberiséget s míg »Noéminak parancsol az erdő«, hogy szeressen, hogy od'adja magát, addig a büszke urnő, akinek rangja, vagyona van, a titokzatos, selymes boudoirban éppen úgy rabja lesz érkeinek, éppen úgy odadobja magát, ha fölébred a vágy és eljön az *igazi*...

Igy történt a rideg konvencziók közt, merev társadalmi szabályok légkörében nevedett ladyvel is.

A deli lovag megtetszett s rövid időn *secret publique* volt már viszonyuk, amelyet mindenki tudott, csak éppen a férj nem, amint már rendesen a szegény Daudin Györgyök az utolsók ennek a megtudásában. De * * Emánuel gróf nemcsak merész, de erőszakos is volt szerelmében — azt akarta, hogy szíve hölgye kizárólagosan az övé legyen, csak őt boldogítsa egyedül.

Egy izben, viharos őszi este volt — az utcákon halványan lobogtak a lámpák és éjjeli köpenybe burkolva járt az alabárdos őr, mikor a gróf, a rejtett lépcső kis kulcsát magához véve, fölment a ladyhez.

Tudta, hogy férje a kaszinóban sokkal jobban el van merülve az écarté játszmában, semhogy azt a legszebb, legszerelmesebb asszony kedvéért is félbe szakítsa.

— Ez nem tarthat így *my dear*... vagy ő, vagy én... szakítsa szét ezeket az átkos kötelékeket, amelyek ugyanis régen bilincsekké váltak és jöjjön velem... El, messze, délnek forró tűznyarába, ahol a homok híg aranyként csillámlik a nap izzó, lángoló sugarain, ahol a pálmák

rejtélyes édes álmokról suttognak és a fehér virágú lótosz ing-leng a szent folyón és eped, és részket a hűd-fényen, amely kéjesen ömlik rá, mint szerelmes olvadó csókja hölgye ajakára. — Jöjjön, jöjjön *my dear*, ott, távol e neveléses társadalmi szokásoktól, ezektől az álszent erényt prédikáló Tartuffeöktől leszünk mi boldogok.

Ah, mert hiszen mi, urai a teremtésnek, mind született ékesszólókká válunk, ha arról van szó, hogy teljesen elszédítsünk egy gyöngy asszonyt, akit ugyanis csak a szemérem utolsó, már igen gyöngy bástyája tart vissza attól, hogy karjainkba omoljon.

Ékesszólóvá vált Emánuel gróf is, aki pedig később, mint a *parlament tagja, arról volt nevezetes, hogy különben éles és logikus beszédeiben két mondatot se tudott dadogás nélkül elmondani.*

A szép asszonyra is átragadt a férfi elementáris erővel kitörő vágya és szerelmében megfedkezve mindenről, szavát adta, hogy követni fogja.

— All right, de jegyezze meg magának mylord, hogy abban a pillanatban, amelyben megcsal, *én halott vagyok!*

A komoly szavakat forró, lázas csókokkal fojtotta el a szép nő ajkán a gróf, aztán tulboldogan, a győzelem édes mámorától kábultan osont ki a palotából.

Ebredni kezdett már az utcai élet. Hajnalodott, künt... Emánuel gróf aztán készült a nagy afrikai utra, és készült, boldog álmokba ringatva lelkét, a szép, szerelmes asszony is.

Az elutazás előtti napon a színházban találkoztak. »Lucia«-t adták, Donizetti édesen kéjelgő melódiáival. Az ötvenes évek publikumának egyik great attractionját.

Mikor az utolsó fölvonás után legördült a függöny, és a gróf a foyerban néma főhajtással vett búcsút a ladytől, ez halk, határozott hangon suttogta fülébe:

— Tehát holnap este.... a pályaudvaron találkozunk.

Emánuel gróf némán intett fejével.

— Good by!

— Good by!

— — — — —
Es aztán, mikor a szép asszony másnap este kihajtatott a vasúthoz, a közönyös utasokkal telt csarnokban, sehol sem látta lovagját.

Az óra mutatója kegyetlen ridegséggel haladt előre, perczekre darabolva föl az elszálló életet — — utas, utas után jött, egyik kocszi a másik után robogott az üveges fedél alá, csak az nem jött, akit szerelmes szívvel, kétségbeesett vágygyal várt egy nő, sűrűen lefátyolozva és elrejtve magát a bejárat egyik oszlopának árnyába.

Oh! ha itt meglátnák — a szegény ölné meg.

Egyszerre élesen, hosszan fűtlyentett a mozdony, a jelzőharang harmadszor is megkondult és lassu nyikorgással, nehezen, mint egy füstöt és tüzet okádó szörnyeteg mozgott ki a vonatsor a pályaudvarból.

A lady láztól összeverődő fogakkal ugrott be egy bérkocsiba és zokogástól elcsukló hangon mondta meg a kocsisnak hová hajtson.

A Lipótváros egy utcáját nevezte meg, az Emánuel gróf palotáját, és szélsőbességgel indultak meg a lovak.

A portás bámuló szemekkel ismerte föl a sűrű fátyol alatt is az egész fővárosban ismert szép asszonyt, de még jobban bámult, mikor megmondta, hogy sürgősen kíván a gróffal beszélni.

— Az lehetetlen. — Hiszen ő méltósága ma a hajnali vonattal Olaszországnak indult, hogy régen tervezett afrikai vadászatát megkezdje!

Halálsápadtan, támo­lygó léptekkel ért kocsijá­hoz a grófnő és a kocsisnak már a portás mon­dta meg lakása cí­mét, mert a fuldokló zokogás elfojtotta szava­it.

Rövid ut volt ez hazáig, de a Golgotha utja.

A szerencsétlen asszony a család­összes keserveit átszenvedte, és úgy érezte, mintha szí­véig hatott volna a jeges dermedés.

Mindent, mindent egy kockára tett — *va banque*, a kocka vakot mondott — tudta, hogy elveszítve a ját­sz­mát, elveszítette az életet is.

Angol volt. Határozott szerelmében, határozott a konzekvenciák elviselésében is.

Mire palotájának lépcsőin fölhaladt, már szeme száraz volt és magába fojtva tenger keservét, nyugodt, csön­des lépésekkel haladt el a rá várakozó cselédek előtt.

Íróasztalához ült és egy halvány lilaszín *Bath*-féle papírt véve elő, hajszálvékonyságu, virágsziromhoz hasonló betűivel a következő szavakat írta rá:

— *On mecsalt, én meghalok. All right!*

Borítékba tette és megcizmezte. Emánuelnek szolt a levél, akinek Brindisii addressze ott volt a portásnál.

Más nő talán utánna ment volna a hűtlen lovagnak — ő nem tette... büszke volt arra, hogy szerel­met erőltessé, mely immár kilobbant. Hiszen ha a gróf még szerette volna, nem szökik meg előle és nem hagyja itt a kétségbeesés és a szégyen prédájául. A levelet postára tette, szekrényéhez lépett, s egy üvegcsét émelve ki a fiókból — szótlanul föl­haj­totta a sötétzöldes színű folya­dékot.

— Fare-well te szép világ, boldogság, szerelem, élet, fare-well! — — —

* * *

Mikor a szocziatásban hire futott, hogy a szép, mindenki által szeretett, becsült asszony megmérgezte magát, óriási lett a szenzáció.

Kocsi kocsi­it ért a palota előtt és ravatala, amelyen úgy feküdt, mint egy ideálisan tökéletes alabastrom-szo­bor, valóságos virágerdőhöz hasonlított.

»*Kedvest a kedvesnek...*» elhalmozták rózsával, ibolyával, gyöngyvirággal, hajh, de a halál sötétjét nem teszi szebbé a virágok pompája, a hivalkodó, hazug fény...

Post mortem nulla voluptas... Ebben a kis földi zúgban, ahol minden halandó megtalálja a maga jászolát és benne eledelét, a nagy Heineként, mégis csak szebb az élet, mint a Hades ismeretlen, titokzatos homályában. — Sirt a férj, sirtak a barátnők, sirt az egész főrangú világ és mikor a temetés után, bezárult a kálvinista templom kriptája a kihűlt szív mögött, megindultak a talál­gatások, az *on dit*-k, hogy így, hogy úgy...

A grófné öngyilkosságával csakhamar kapcsolatban hozták Emánuel gróf elutazását és elkezdtek az össze­függést keresni.

Válóban sohasem derült ki egészen a dolog — mert Emánuel, akinek jó oka volt évekig oroszlanokra vadászni, tájára se jött a magyar fővárosnak, más pedig úgy sem tudta a valódi okot. Réges-régi dolgok már ezek. Nemcsak a sirokat, az emberek emlékét is befödi a feledés moha — elfelejtették régen ezt az esetet is, mint annyi mást és szinte regény számba megy már, ha ócska visszaemlékezések nyomán, mint mesét, meséli el a *Félt múlt idők* krónikása.

Vicomte Letorière.

A fellah leány.

Egyiptomi elbeszélés.

Írta: Mme L'ACOUR.

Bizony csak nagyon silány jószág volt a kis Zorah: kicsi szolgáló leány Headly Réginald urnál. A konyhában Eminahnak, a vastag négerasszonynak segített s regge­len­kint ő ment a pálmáros­tos kosárral, a hajlékony *zem-billel* a piacra. A kis jószág olyan gyöngéd, filigrán volt, hogy a mikor a nagy­levélű főzélékkel teli kosárral hazatért, nem látszott belőle más, mint két csinos for­májú, porlepte lába.

Abban a korban volt, a mikor odalenn a leányok férjhez mennek: tizesztendő. Anyja és atyja gizehbeli fellahok voltak, félig vakok, mint annyi szerencsétlen egyiptomi s a pyamisok felé vezető uton koldultak. Maguknál akarták tartani a leányt, mert beteges arczával könyörületességet kelthetett volna a jár­kélők szí­vében. Zorah azonban megunt már a folytonos kizsákmányol­tatást (neki egy para sem maradt az összekoldult pénz­ből) s elhatározta magában, hogy dologra megy a kairo­beli európaiakhoz. Egy napon tehát fogta magát és el­ment az esz­békiéi vásárra, a hol a szolgálók vá­ra­koztak, gazdát lesvén. Itt fogadta őt fel a vastag Eminah, ígé­r­vén neki öt soust egy hétre, ellátást s egy hosszú, kék blúzt, amit *galabiének* neveznek.

Eleinte nagyon nehezére esett a szolgálás. De a jó élet nemsokára talpra állította. Tagjai lassankint meg­gömbölyödtek, anélkül, hogy fűrgeségüket elvesztették volna; dohányszínű arcza felfrissült, megfényesedett, szer­telenül nagy szeméből eltűnt a régebbi félénk és vad kifejezés.

S idővel kaczérrá lett. Gondosan fésűlködött; fekete haját harmincz fonatba rendezte s azokba ezüst piasz­te­reket függesztett. A cifrázkodást annyira vitte, hogy kezén és lábán a körmöket bepirosította, kifoltozta galabiéját és sohasem feledkezett meg kimenés előtt fátyolairól, a világoskék *malahiéról*, mely egészen befödte s a sötét­kék *burkhóról*, mely csak arczá­nak alsó részét takarta el.

Csinos és nagyon kedves volt a kis fellah leány.

De azért senki sem törődött vele; csak munkára hajtották és bántalmazták.

A komornyik, a kapus, a kocsi, a három Felső-Egyiptomból való néger-legény gyöngé terem­test lát­tak benne, a kinek visszaadhatják azokat az ökölcspásokat, amikkel Réginald ur bőven ellátta őket.

Ez a Réginald ur nagyon szép, huszonötéves fiatal­ember volt, vörhenyes szakállal, mely egészen beárnyé­kolta nagy, de friss ajkait; változó színű szemében majd fagyasztó hidegség, majd mosolygó jó­ság; magas és erő­stől duzzadó termettel. Az angol kormány 1875-ben beosztotta az egyiptomi kormányzósághoz, ahol a szudáni rabszolgakereskedés ellen hozott törvények betartását ellen­őrizte. A teljesen új *Ismailiék* negyedben bérelt magának egy nagyon kedves, olaszstí­lű villát, melyhez egy déli-növényekből pompázó kert is tartozott.

Ennek a kertnek a büszkesége volt az az öreg sycomorfa, mely szép volt mint a *Szent Szűz fája*, mely a legenda szerint Kairó közelében a szent családnak hajdan menedéket adott. Hatalmas hálót alkotó ágain még most is, bár százévesnél már jóval több lehetett, megtermettek a barnásszínű, unalmas ízű, de tápláló fügek, melyek a kér­gen is kibujtak. Réginald szobái elől ez a fa zárta el a kilátást. De azért nem vágatta ki. Szerette a fa árnyékát és szárnyas lakóinak vidám csi­csergését.

A nem nagyon tágas kert kerítése egy akáczfákkal

beültetett széles utra szolgált, melyet a zsidó és görög bankárok villái és palotái szegélyeztek.

A ház maga mindenféle japán, hindu, török, arab és szudáni lim-lommal volt megrakva, amit Réginald sok türelemmel és nagy gyönyörűséggel vásárolt össze a *Kamsawi* és *Kan-Khalileh* szűk bazárjaiban.

*

Egy napon végre Réginald is észrevette Zorah.

Már félénél tovább szolgált nála és még mindig nem tudott róla. És pedig nem azért, mert mint szegény szolgáló elveszett a szolganép sokaságában, hanem inkább azért, mert bár nem volt néger-leány, még sem tartozott a fehér fajhoz. Mert Réginald, akinek jó szíve és világos elméje volt, aki nem tekintette magát hivatalnoknak, hanem polgári misszionáriusnak afrikai területen, megvetette a négereket és fellahokat, akik csak úgy hemzsegettek Alsó-Egyiptomban.

Azelőtt és messziről ő is kiterjesztette testvéri könyörületességét ezekre a teremtésekre, melyet az elnyomottak iránt érzett. De a mióta saját házában tapasztalta ügyetlen lustaságukat, ok nélküli gonoszságukat, hálátlan-ságukat és gyávaságukat, érzelmei csakhamar elvesztették philanthropikus melegségüket.

Az aranyos napsugarak, melyek bőven omoltak a jázminbokron keresztül a kis fellah-leányra, keltették fel figyelmét Zorah iránt. És akkor is igazában csak azért, mert egy kedves képnek főalakját képezte.

Régi, syriai fegyverek közepette, melyeknek némelyike már megtisztítva hevert körülötte, ült a kis fellah-leány, arca beragyogva a pajzsokról és szabványokról visszaverődő fénytől.

A fiatal embernek nagyon megtetszett ez a látvány.

Minthogy szabad idejében festő volt, nagy kedvet érzett arra, hogy ezt a tárgyat, mely önként kínálkozott neki, vászonra veti. Rögtön elhozatta festőszereit és hozzáfogott a vázlatához. Munka közben megkísérelte, hogy szóra bírja a leányt. Kissé nehezen ment a társalgás, mert Réginald nem tudott arabul, a leány egy szót se angolul; végre a francia nyelv segített rajtuk.

Zorah persze nem sokat mesélhetett se magáról, se a családjáról, de Headley sokat mulatott félénkségén és kíváncsiságán, melylyel azt a *valamit* nézte, ami négy-szögletes vászon volt s a minek csupán a hátulso részét látta.

A gyermek öröme véghetetlen volt, a mikor a megkezdett képben önmagára ismert. És szerette volna kifejezni ezt az örömet a maga módja, délszaki leánytermésze szerint, szenvedélyesen és hízeltgőn: megcsókolni Réginald lábát, kezét, ruháját, belekiáltani a világba a lelkesedő hálának és csodálatnak minden ígét, mely sensitív délvidéki agyában forrongott. És nem mert megnyilatkozni, látván Réginald közönyös hidegségét. Csak nehéz sóhajokban nyilatkozott meg rendkívüli felindulása.

A férfi, aki értette a leány érzelmeit, azt hitte, hogy méltóságán ejt csorbát, ha közönyt nem tett. Csak az kellett volna még, hogy ez a kis fellah-leány, ez a kis rabszolga észrevegye, hogy köztük valami közösség van s hogy Réginald kedvesnek és érdekesnek találja. S ezenkívül egy kevésbé kemény vagy hideg szó a természet e gyermekében oly merészséget és bizalmasságot kelthet, melyet később bajos volna elnyomni.

Réginald felkelt, egy kézmozdulattal elbocsátotta a leányt és maga vitte fel a vázlatot a dohányzó-terembe, mely egyuttal műterme is volt.

A leány pedig azzal a szomorúsággal, amit a hűségesebb érez, ha a gazdája megtiltja, hogy kövesse, Réginald után nézett s aztán a nap szokatlan eseményeitől

kábultan, zavart szemekkel ment el abban az irányban, ahol Eminah hívta.

E naptól kezdve a délelőttök a jazminbokr árnyékában teltek el. Zorah megint elfoglalta helyét Headley fegyverei között, melyeket otthagytak festői rendetlenségükben.

A kis modell néha-néha énekekkel vidította fel a pózolás idejét, azokkal az egyszerű s mégis nehezen megjegyezhető, szertelen szerelemmel és csipős tréfákkal teli arabs dalokkal, a miket orrhangon és egyhanguan énekelnek az arabok. A kis énekes úgy látszik alig, Réginald pedig semmit sem értett belőlük. De azért nagyon kedvesnek találta festés közben ezt a zűmmögésszerű zajt, a leány pedig boldognak érezte magát, hogy Réginaldot láthatja, közelében ülhet s olykor tekintetével találkozhatnak. Lassankint megszokták egymást. Anélkül, hogy észrevették volna, a rokonszenv szívüknek közös vendége lőn s ha a festő nem sietett festményét befejezni, a leány szívesen feledkezett meg arról, hogy eljöhét az az idő is, a mikor ő nem lesz már Réginald modellje.

E boldog óráknak koronája volt az a gyönyörűség, amit akkor érzett a leány, a mikor megláthatta képmását a festményen, sokkal szebben és jobban öltözve, mint a valóságban. Réginald helylyel-közzel megengedte neki, hogy széles vállain át megnézhesse, hogy mennyire haladt a munka. És magában mulatott a leány visszafojtott örömen, amint tulizgatott idegekkel, görcsösen összekulcsolt kezekkel, visszaszökdelt helyére.

Ejjelenként a kis leány az elmúlt vagy a jövődő nap örömeiről álmodozott vagy lázas álmatlanságban várta a lilászinű hajnal első sugarát, hogy felszaladhasson a dohányzóba, hogy kedve szerint lássa és csodálja önmagát az ő gazdája művében.

Sőt egy éjjel, a mikor a munka már nagyon előrehaladott volt, Zorah nem tudott ellenállni annak a vágyának, hogy napfelkelte előtt lássa magát. De világosságot sehol sem szerezhetett. Jobbra-balra tapogatódzva, nagynehezen a kép közelébe férközött. Nem látva belőle semmit, de szíve mélyéig érezve azt a parancsoló vágyat, hogy meglássa azt, amit képmásának tudott, szerelmetesen simogatta meg a képet, ujjait végigcsusztatván az olajos és ragadós felületen.

Hajnalban, a mikor újra felkereste a képet, csodálkozással és kétségbeeséssel vette észre, hogy mit követett el éjjel. Mindent elrontott: alig egy-két körvonal maradt épen a festményen... Észnélkül rohant el, hogy a pinczében egy hordóba rejtőzzék, a honnan hallotta Réginald dühös kiáltásait, akit csakhamar értesítettek a megtörtént bajról. A kis leányt éppen eltűnése árulta el. A szolgaszemélyzet, örülve annak a gondolatnak, hogy most végre annak is kijut az ütlegekből, aki eddig a kedvencz hírében állott, csakhamar felkutatta a leányt, Headly elé hurcolta, aki a haragtól reszketve, megragadta karjánál, szidalmakkal illette s minden áron ki akarta vallatni, hogy miért követte el ezt az arczátlanságot. Végre szóhoz jutott: — Nem akartam rosszat elkövetni... De a szégyenérzetnek egy neme nem engedte bevallania azt az égő vágyat, mely arra vitte, hogy arczképét *megérintse*.

Réginald, aki mégis annyira uralkodott magán, hogy a képet nem semmisítette meg, kizavart mindenkit a dohányzóból, ahol lecsöndesedvén, észrevette, hogy a sérülések nem helyrehozhatatlanok s hogy oktalanságot követne el, ha félbehagyná azt a munkát, melyhez oly nagy kedvteliséssel fogott.

— Ő érette teszem, mondá magában, tekintetével észak felé fordulva.

Zorah, akit visszahívtak, elfoglalta helyét a kertben és letörölte könnyeit.

(Folytatjuk.)

Szeptember.

Regény.

Írta: AMBRUS ZOLTÁN.

14

A második kívánsága pedig az volna, hogy a mennyiben lehetséges; tisztelné meg a szerző ur Vercingetorix szerepével az idősb Durczás urat. Ez az idősb Durczás ur egy kellemetlen fenevad volt, a kit vigyázatlanságból szabadlábba hagytak, s aki, ha a szinpadra szabadult, tulbőmbölt egy menaszéria kiéheztetett oroszlánt. Egyéb-ként tündöklött a sok mindenféle erénytől; pontosan fizette az adóját, sokat studérozott, s általában igen kötelességtudó férfiú volt, a kinek rendkívüli gonddal borotvált, húsos lárvá-arczát mindig ott lehetett látni a színházi kávéház környékén, a mint utánozhatatlan méltósággal s egy magános hegycsucs végtelen melankoliájával nézte a bömbölés dolgában hátra maradt járókelőket.

Hazudnám, ha azt erősíteném, hogy a közönség rajongott a Durczás ur ábrázolásaiért; hanem azért, hiába, a Durczás ur művészetét mégis csak le kellett nyelni. Mert Durczás ur akkora volt, mint egy bölény, s Panna imádta őt. A borongó kedélyű művész értett hozzá, hogy ezt a szenvedelmet miképpen lehet fokozni; s minduntalan ki-kitudódott egy-egy viszonya valamelyik statisztáló hölgy-gyel, a kikkel aztán Panna rendesen össze is pofozkodott. Szóval Durczás ur tetszése szerint harsoghatott a Panna számlájára; Panna csak úgy szerződött el valahová, ha egyszersmind Durczás urat is angazsálták a hősi szerepekre.

Azok között, a kik Durczás művészetét teljességgel nem bírták méltányolni, a tábornokot illette meg a leges-legelső hely. Az már nem is idioszünkrazia volt, a mit a tábornok e pontban tanusított, hanem vad gyűlölség, bőszen ellenségeskedés. A hány-szor Durczás megjelent a szinpadon, a tábornok hangosan morgott páholyában s tüntetően fordított hátat a szinpadnak. Olyankor pedig, mikor a művész, az alkotás ihletétől megszállva, kissé megeresztette a tüdejét, s nem látva, nem hallva, nem gondolkozva, csak domborított, domborított, s annyi bensőséggel, oly részvétre méltón tombolt, mint egy átnyilazott gyömrű Behemóth: a tábornok kihajolt a páholyból s felkiáltott a szinpadra:

— Mars, takarodjál!

A tábornoktól különben az egész színház rettegett, s a mexicói hős éppen a félelmetességének és fesztelenül nyilvánított kritikáinak köszönhetette a Panna barátságát.

Panna, ha hódításról volt szó, nem sajnálta az időt s fáradságot; tábornok és tüzoltó, gróf és szinlaposztó, nagykövet és lóvasuti konduktor mind egyformán becses zsákmány volt neki. Tudta, hogy a földszint dönti el a sikert, de tudta azt, hogy a karzat többet tapsol, mint amaz, s nem hanyagolt el egy beteg macskát sem. Ki tudja? Ez a beteg macska egykor hálás lehet, s nem fog nyávigzni, mikor valamelyik halva született darab premiere-jére behozzák véleményt nyilvánítani. Panna mindenekelőtt a reklámot szomjazta, s csak a szerint becsülte az embereket, amint hasznára vagy kárára lehettek. Lelke mélyéből tisztelte azokat, akik koronkint intrikáltak a Durczás-család ellen, de legkivált tisztelte a tábornokot, aki ellenségnek oly engesztelhetetlen volt, mint egy indiánus.

Panna, mikor a Durczás család érdekeiről volt szó, nem riadt vissza a kevésbbé botrányos kacszárságoktól, s ha megbukott a szíren szerepében, alkudott, mint egy kupecz, vagy siránkozott, mint egy cigányasszony. S rendesen addig lótot-futott, fáradt, míg elérte a célját. De a tábornokot soha se sikerült behálózni. A mexicói hőst Durczással már csak a halál békíthette ki.

— A ficzkót ne lássam többet — szolt, ha Panna a férjét emlegette.

Annyit azonban elért a szép asszony, hogy a tábornok nem üldözte többé a tragikust oly tüntetően, mint annak előtte, s ez a félsiker, meg a soha sem valósuló reménység, hogy e két férfiú egykor megérti egymást, folyvást ébren tartotta Panna érdeklődését a tábornok iránt. A tábornok viszont nagyon kedvelte a Panna dalamos, andalító szavalását, s hálás volt a rövid, szép álmokért, melyeket a szöke szírének köszönhetett.

Ennek a tartós s ismert barátságnak tulajdoníthatta Balázs, hogy sokat hányatott tragédiáját végre ölébe kapta a szerencse. Panna ekkortájt folyton csak szerepek után szaladgált. Vetélytársa, akit közönségesen csak a nagy lábu Bertának neveztek, egy fényes és lármás viszony révén, kezdett igen sokat beszéltetni magáról, s Panna remégett, hogy a nagy lábu lassankint teljesen elhódítja tőle a népszerűséget. Ezt a veszedelmet csak új szerepek segítségével lehetett kikerülni.

— Istenem — magyarázta Balázsnak megindító nyíltsággal — egy tisztességes asszonynak oly nehéz sora van a szinpadon! Ha nem pletykáltat magáról minduntalan, folyvást játszania kell, mert különben elfelejtik. Nekem pedig tisztességesnek kell maradnom, nem igaz?

Balázs is ezen a nézeten volt, s Panna neki bátorodva, tovább fejtegette a témát.

— Mit mondana a férjem?! Mit mondana Attila, ha majd felnő?!... Mondd, Attila, ugy-e, anyádnak tisztességesnek kell maradnia?!...

Igazán, ebbe bele kellett nyugodni. Balázs megsimogatta Attila fejét, s kifejezte, hogy valóban nincs más hátra, mint folyvást játszani, szüntelenül, pihenés nélkül játszani.

Attila egy kis sebet fedezett fel a Fodorné ősrégi kanapéján, s éppen javában huzgálta ki az ócska butorból a lószőr-tölteléket, midőn Panna hirtelen magához rántotta, s a Gracchusok anyjának egy örökszép mozdulatával mutatva rá, így kiáltott fel:

— Nekem Attila a dicsőségem, és nem az, hogy ha az egész világ rólam beszél. De éppen ő érte, éppen az ő érdekében, kérem, kell önt, hogy ne tagadja meg tőlem Pompeja szerepét!

Ó, mily régen epedett érte, hogy szerepekért nyaggassák!... De az öröm még nem vette el végképpen az esztét, s tovább tépelődött azon a kérdésen, hogy:

— Honnan ismeri ez az asszony *Vercingetorix*-nak a szerepeit?! A tábornok beszélt volna Cambráról s Pompejáról?! De hisz a tábornok aludt, mialatt Pompejáról volt szó!

Nem állhatta meg, hogy ezt a kérdést ne bolygassa; a kíváncsiság kifurta az oldalát.

— Honnan ismerem a szerepeket? De hisz én olvastam a darabot? A tábornok ide adta a kéziratot s tegnap elolvastam egy ültőhelyemben. Mért néz rám olyan kétkedve? Egy vörös bőrből kötött, oktáv alakú könyv... a tábornok azt mondta, hogy öntől való.

A dolog kezdett egyre rejtelmesebb lenni; Balázs semmit se küldött a tábornoknak, de a vörös kötésű kézirat csakugyan eltűnt a könyvtárából. Ki vehette el innen? A tettes nem lehetett más, csak Fodorné.

Csakugyan Fodorné volt. A Balázs tizen-négy teljes kézírata közül ez már a negyedik lehetett, a melyet suttogomban, pártfogókhoz küldött.

Mért érdeklődik ez az asszony oly melegen a galus törzsfő iránt?! Balázs nem volt találékony ember s nem sejtette, hogy Fodorné Vercingetorixot már vejének tekintette...

— És, ha szabad kérdeznem, tetszik a szerep a nagyságos asszonynak?

Mily kérdés! Panna egyszerűen el volt ragadtatva. Micsoda szerep! Igazán semmi se hiányzik belőle egy orgia-jeleneten kívül.

Balázs mindent megígért. Az orgia-jelenetet, a czim-szeret Durczás urnak, mindent. Még Attilának is kiszorított volna egy kisebb, könyfakasztó szerepet, de Attila egyelőre még nem működött a színészi pályán.

— Sajnos, okom van attól tartani, hogy a darab előadása nehézségekbe fog ütközni, mint már annyiszor.

— Bizza rám a dolgot — felelt nyugodtan Panna.

— Kijárom én önnek, hogy előadják.

És kijárta. A nehézségek, melyeket Balázs már jól ismert, ujjakkal szaporodtak, de Panna fáradhatatlan volt. Amit ő ki akart járni, abba előbb-utóbb bele kellett nyugodni. Mert Pannára nézve visszautasítás nem létezett. Ha kosarat kapott, eljött másodszor, harmadszor, tizedszer. Olyan volt ez az asszony, mint a nemezis; vele szemben nem maradt egyéb hátra, mint a föltétlen, teljes megadás.

A színház-igazgató ideges ember volt, s hogy Attilát végre-valahára lerázza a nyakáról, kijelentette, hogy ha már bele kell törődnie a halál gondolatába, isten neki, belenyugszik: *Vercingetorix* előadásába is.

Három hónap múltán *Vercingetorix* színrekerült s nagy sikert aratott. Durczás úgy bömbölt, mint egy másvilági szörnyeteg, Panna fölvette a század legemlékezetesebb fátyol-ruháját (csak egy gondolat volt az egész ruha) a karzati ifjuság lelkesedett, s a szerzőt kitapsolták minden felvonás után, összesen tizenhétszer.

Másnap az újságok fölfedezték a nagy érdemű költőt kiadták az arcképét, s e siker hatása alatt a temetkezési vállalat előléptette *Vercingetorix* jeles szerzőjét aligazgatónak.

Egy félre rá az ujonnan alakult Első Általános Tűzoltó Szerek Gyára Részvény társaság Balázst mint ismert pénzügyi kapacitást megválasztotta igazgatójává.

Önök azt hiszik, hogy ez tréfa? Ez az élet, tisztelt uraim!

(Folytatjuk.)

INNEN-ONNAN.

✧ *Gut is' gangen, nix is' g'schen.* Nincs szebb a filozófiánál. Mikor a gráci könyvkereskedőseged, Fasching, hetedmagával benszorult a szemriahi barlangban s nyolcz nap mulva félig éhenholtan s fülíg sárosan húzták ki belőle, mosolyra vonta lesóványodott arcát s azzal vigasztalta a rajta szánozkodókat: *gut is' gangen, nix is' g'schen!* Minden jól ment, nincs semmi baj! Az, hogy ő benszorult, hogy koplalt, sárban didergett, reszketett az életeért, kétségbeesett, haldoklott, szenvedett — az mind jó volt, az mind semmi baj. *Gut is' gangen, nix is' g'schen!* Az eme német szólamban rejő vidám és igénytelen megnyugvás immár olasz nevelésű magyar politikusi urak lelkének is gyors vigasztaló balzsamot képes nyújtani.

Kossuth Ferencz ur vonula pedig nagy garra Czepléd városába, mely éppen képviselő-választásra készült. És kijelenté hihetetlen aplombbal, hogy Czepléd városának képviselőjéül ő Bába Molnár Samu urat akarja. Amire a czeplédi Kossuth-imádók szünni nem akaró abczugokban törtek ki, melyek óriási tömegéből, nem tudhatni, mennyi volt Bába urnak s mennyi az ő mandátum babájának, a Czeplédszerte imádot Kossuth Ferencz urnak szánva. Az aplombos Kossuth Ferencz ur ennek daczára tovább is határozottan Bába Molnár Samu urat akarta Czepléd képviselőjének és senki mást s le is adta friss, ropogós, ujdonsült szavazatát ugyanazon urra. Ami annyira imponált a Kossuth-imádó czeplédieknek, hogy a legnagyobb expresszvonati gyorsasággal, déli fél egyig, megválasztották képük viselőjévé nagy többséggel — Hegedüs Károly urat, Bába

Molnár Samu ur ellenfelét. Visszarepülővén pedig Kossuth Ferencz ur nagy befolyásának e legújabb babérkoszorújával a fővárosba, itt rögtön másnap kinyilatkoztatta az újságban, hogy Czepléden minden jól ment és nem történt semmi baj. *Gut is' gangen, nix is' g'schen!* Amit különben elmondhatunk utána mi is, elmondhat Hegedüs Károly ur, elmondhat Czepléd, Bánffy, az ország és mindenki a világon, amelyet kizárólag és egyedül Bába Molnár Samu urnak nem lesz ma kedve elmondani.

✧ **Hány zsákkal telik?** Nem igen van az Uristennek okosabb, itéletesebb, teremtetett típusa a magyar parasztnál. A magyar paraszt ezt a legimpozánsabb módon olyankor bizonyítja be, a mikor ellene fordul és az ellenségének kedve a szerencsé. Dehogy tömböl, dehogy köpköd, dehogy lázong és szertelenkedik ilyenkor a magyar paraszt! Ilyenkor az bölcsen vár és ravaszul figyel. Szinte gavaléros előzékenységgel s majdnem örömmel ad helyet szerencsés ellenségének s minden teketória nélkül ismeri el, hogy ő vereséget szenvedett. — *Hát hadd lássuk, hány zsákkal telik?* dörmögi nagy belenyugvással a magyar paraszt, azt értvén ez alatt, hogy ám próbálja meg a szerencsés ellenség: mit tud, mit nem tud. Az pedig, amit a szerencsés ellenség nem tud, rendszeren sokkal több annál, amit tud. A szerencse fölkapottjai a világon mindenütt és mindenben hamar érnek rossz véget, ha sem irigyeik, sem haragosaik ügyetlensége nem siet segítségükre. Ha most például a végtelen szerencséjüktől elkápot bécsei antiszemitákkal nem a hajítófát sem érő ugynevezett »liberálisok« állnának szemben, hanem a magyar paraszt józan esze: akkor Bécsvárosa késedelem nélkül átadatná a szabályos, alkotmányos csata győztesének. És aztán, hadd látnák: *hány zsákkal telik?* Sok zsákkal semmi esetre sem telhetné. Annyival, amennyire az antiszemiták fogadkoztak, bizonyosan nem. Ezek Bécs minden kisiparosának gyárosi jövedelmet, minden elemi tanítójának egyetemi tanári fizetést, minden munkásának kapitálist, minden szatócsának bankári vagyont — s mindenkinek mindent ígértek. Ennyi ígértet teljes lehetetlenség beváltani s a tömegnek az antiszemita uralomba vetett örült bizalma csakhamar óriási kiábrándulásra és keserves csalódásra változnék. Alig kétséges, hogy ma holnap maguk az antiszemiták jelentenek be a csődjüket, mert világos, hogy antiszemitizmussal várost kormányozni nem lehet. A bécsei antiszemitáknak azonban még azzal is tetőződik a szerencséjük, hogy legyőzött liberális ellenfeleik bölcsesség nélkül szűkölködő, ideges, türelmetlen haragos és irigy emberek. Bármilyen visszaszító is a bécsei antiszemitizmus, de legalább a törvényes formák közt megnyilatkozott, tulnyomó többségre hivatkozhatik. A liberális kisebbség azonban, mely csak saját dogmáira és saját felháborodására hivatkozhatik, e percben tán még visszaszítóbb. Policzajt, katonaságot, kormánybiztost, ostromállapotot s mindenféle kivételes rendszabályt kiabál, csak azért, mert az antiszemitáké lett a többség. Sehogys akarja megengedni, hogy a többség a többséget megillető hatalom birtokába jusson és megmutassa: *hány zsákkal telik.* Ezek a szerencsétlen, bolond liberálisok nem képesek belenyugodni abba, hogy ellenségeik lejárják magukat és tönkremenjenek! Már pedig a feltétlenül liberális és a gyakorlatban egyedül helyes elv az, hogy akié az alkotmányos többség, azé az alkotmányos hatalom és a felelősség. S ha ezt a sarkalatos liberális elvet a vizeszü liberálisok mindjárt megtagadják, mihelyt a többség nem az övék, méltó gunnyal kérdezhetik a győzelmes antiszemiták tőlük, hogy nos hát: *hány zsákkal telik abból a híres liberalizmusból?* Ugy látszik, nem sokkal.

✧ **Csereberés manőverek.** A német császár az osztrák-magyar hadgyakorlatokra jár. Az osztrák-magyar császárkirály a német hadgyakorlatokra jár. Lobanow muszka külügyminiszter a francia hadgyakorlatokra jár. A francia fő-

tábornokok a muszka hadgyakorlatokra járnak. Szóval: ki-ki eljár a szövetségesének hadgyakorlataira s azonkívül — persze — a saját hadseregének gyakorlataira is. Az államfők és az államok főemberei manapság alig tudnak kikeveredni a sok hadgyakorlatból, ha egyszer belekeveredtek s nem csoda, hogy a sok manőveri ide-oda utazást immár megúnva, pengetni kezdik a szövetséges seregek együttes hadgyakorlatait. A német sereg együtt gyakorlatoznék az osztrák-magyar s no még tán az olasz, a török, a román, az angol és a svéd-norvég sereggel. Viszont a francia sereg együtt a muszka, a dán, a bolgár, a szerb és a montenegrói sereggel. Innen már csak egy lépés volna a hadgyakorlatok ideáljáig, vagyis az együttes és általános, nagy, európai összhadgyakorlatig. Az egyik szövetséges csoport összesített seregei lennének az ellenség; a másik szövetséges csoport összesített seregei lennének — szintén csak ellenség. Jelen lenne e hadgyakorlaton egyszerre minden államfő. Az éles tölteny lenne pedig a — *döntnök*.

* * *

✧ **Az első polgári házasság.** Ezt a polgári házasságot is jobb volna mindjárt a másodikikon kezdeni. Az első, már mielőtt megkötöttet, volna, nagyon meguntuk. Mindent megun az ember, amit a verkleik elcsépelnek. Még a »Parasztbecsület« intermezzója is kétségbeejtően unalmas ma már, pedig ezt mégsem halljuk annyit, amennyi ujdonságot az első polgári házasságról olvasunk. Hogy Dunapentelén Héjas Ábris és Rosenbaum Cziczelle frigye lesz az első polgári házasság, az még felette érdekes volt. De mikor már azt is megtudtuk, hogy Dunaszekcsőn Tóth Máté Grünfeld Fannival, Duna-Adonyban Horváth Péter Blum Bertával, Dunapatajon Nagy János Klein Reginával, Dunamocsos Keszőcze Antal Diamant Bettivel, Dunapakson pedig Kiss István Gross Rozáliával köti meg az első polgári házasságot, akkor már felébredt bennünk a dacz. Hát voltaképpen mi közünk is van nekünk az első polgári házassághoz? ... Aztán még hozzá, minden második boltkirakat egyszerre megtekt a polgári házasságot összekötő hivatalos urak nemzetiszínű stólaival. Hiszen szép az a vállon áttevődő széles nemzetiszínű szalag, de határozottan sok. Legalább százezer van most közszemlére kitéve, holott valamennyi egyforma lévén, egyetlenből megismerhetnők valamennyit. Mindenesetre leghelyesebben mégis az a muzeumköruti boltos cselekedett, aki nagy kirakatában mindjárt az egész polgári házassági aktust kiállította életnagyságban. Ott áll egy szép piros ünnepélyes viasz-Perczel Dezső, mint anyakönyvvezető fekete magyar ruhában, vállán keresztül a nemzetiszínű polgári stólaival két hét óta szünetlenül, éjjel és nappal összeadja a szintén szép piros arcú frakkos viasz-vőlegényt, a legeslegpirosabb arcú, fehér ruhás viasz-menyasszonyt. Azt ugyan nem hiszem el, hogy az anyakönyvvezetők általában ilyen hibátlan fekete magyar ruhában fognak működni, azt sem, hogy majd minden polgári házasságnál mindenki ilyen szép piros lesz, de abba belenyugsom, hogy nagyjában ilyenforma lesz minden polgári házasság, amilyen ez a viaszból ábrázolt első. Persze ilyen békés, nyugalmas és boldog nem mindenki lehet.

* * *

♂ **A víz.** Ha azt a temérdek pénzt, amit már a vízvezeték berendezéseért fizetett a fővárosi közönség, a budai szőlők megmentésére és fejlesztésére fordította volna a magisztrátus, — ma bor hömpölyöghetne a vezetékekben és csőrepedéskor boráradat öntené el a népszínház pinczéit. Így azonban a bort megette a filokszéra és vizet is csak a korcsmákban lehet kapni. Mióta vízvezeték van, azóta nincs viz Budapesten. Csak csőrepedések vannak, mert a tétlen csöveket szétveti az unalom. Vadat, halat s mi jó falat, azt hoz ugyan a mi kedves vízvezetékünk bőven, de a híres káposztásmegyeri vízből maig is csak a káposztát ismerjük és a budapesti iskolásgyermkek ajkain skeptikus mosoly vonul végig, mikor a tanítójuk azt

akarja velük elhitetni a geografiából, hogy a föld felületének két-harmadát víz borítja. A korcsmárosok és a tejcsarnokok kétségbe vannak esve és ha az ember olyan felebarátjával találkozik, akinek féloldalra van csapva a kalapja, az arczáról pedig a világ forgásával teljesen megelégedett lélek derűs boldogsága sugárzik le, okvetetlenül az az első kérdés, amit hozzá intéz: »Hol lehet azt a jó vizet inni pajtás?

Szinházi krónika.

Gróf Festetich Andor.

— szept. 21.

Édes Emma nagysám, megengedi-e, hogy kedves modorában kontárkodjam s másról irjak, mint amit az olvasó tőlem vár? A helyzetem úgy csábit s én küzdök ellene, érezve, hogy nem tudok neki ellentállani. Igen, Festetich Andor gróf e héten irta alá a szerződését s ezzel végleges igazgatója lett a nemzeti színháznak. Ha nem hiszik, nézzék meg az arczképét *A Hét* címlapján, ebből az alkalomból került oda. Szép, szelid arcz és kék szemei a pápaszemen keresztül oly nyugtató szelidséggel néznek, hogy a legádázabb haragosát is megszelidítené. És ép oly szelíden nézett tegnap este is, midőn a saison első kudarcza érte, még pedig egyenesen az ő számlájára: *A pillangócsata*, Sudermann színműve, mely az ő izlése és ítélete alapján került színre, a tegnapi premiéren egyszerűen megbukott.

Ehhez a bukáshoz meg egyszerűen gratulálok az új igazgatónak. Sohase röstelje, sokkal előkelőbb ez a bukás, mint például volt a *Lemondás* nagy diadala. Körülbelül magára maradt a pillangócsatáról való véleményével s ez nagy önállóságra vall s igen fejlett ítéletre. Eszembe jut, hogy ezzel voltaképpen magamat is dicsérem, aki vele egy nézetem vagyok. De se baj, ha már benne vagyok az igazmondásban, hadd mondjam meg ezt is. Szomszédom a premiérekén egy rendkívül művelt ember, aki igen fordulatosan tud irni s minden egyes darabhoz külön dramaturgiai teóriát fundál ki. Ez a rendkívül művelt ember minden premiére előadáskor megkérdi tőlem, mit mondok a darabhoz s mindapnyiszor rendkívül örül, hogy velem ellenkező nézetem van. Irigylem ezt a rendkívül művelt embert. A tegnapi előadáson is édes, gyermeki kacagása ezüstösen csengett ki a karzati derűtséghorhamokból. Én tiszteltem és irigylem mindazokat az embereket, akik gyermekdeden tudnak kacagni, mert én legfőlebb eczetesen el tudok fanyalodni. Nos, a gyermekdeden kacagó rendkívül művelt ember tegnap is örült, hogy nézete helyességét az én ellenkező felfogásom beigazolta és a sok kacagás után hazament és egy új ad hoc teória alapján sajnálta szegény Sudermann, hogy szép tehetségével ilyen rossz utra tévedt. Az *Otthon* előkelő karakterjei után a pillangócsata Kotzebue-ra emlékeztető kisvárosi karikaturái! Ez vág. Nekem az Otthon nem igen tetszett, mert az fogalmi distinkción mesterségesen épült és azokat az előkelő karaktereket csak úgy kitalálta és úgy kompilálta, ahogy neki tetszett. Ellenben a pillangócsata »kisvárosi karikaturái«, ó ezek minden világáros utczáin szaladgálnak. Ezekről tud a statistikusan is, tud róluk az orvos, a szociologus, ismeri őket minden író és művész, éppen csak a rendkívül művelt emberek nem tudnak róla. Mert a rendkívül művelt emberek tudnak mindenről, ami meg van írva; de azonkívül semmiről. És a pillangócsata emberei még nem valának megírva, tehát nem ismeri őket. Azokat a különös embereket, akiknek a karakterjét a nyomor, vagy a pénzzel való küzdelmes bibelődés nő-

veszti ferdére s akik egészséges, morális dispoziációval az élet küzdelmeiben korrumpálódnak. Amolyan phalanszterbeli népség ez, Michel Angelo, aki széklábakat farag, Luther, aki kazánfűtő és Plátó, aki lusta. Ő a rendkívül művelt emberek hamar észrevették, hogy az egyik asztalos, a másik fűtő, a harmadik birkapásztör. Mit keressen ő ilyen társaságban? Kérde ő teljes joggal s én igazat adok neki, ebben a társaságban neki nincs keresni valója.

A rendkívüli művelt ember javára konstatálnom kell, hogy színészeink is szerepükből csak a birkapásztört érezték ki. Abból a felséges álarcosbálból, melyet az élet ebben a komédiában rendez, nem került ki egy alak sem, akire rámondhattam volna: ismerlek, szép maszk. Nem, sem Luther, sem Plátó, sem Michel Angelo, sem Cassius nem talált egyetlen ismerőjére sem a színészek között s a publikum is igen meg volt elégedve a pusztá maszkokkal.

Az ember gondolkodóba esik. Igazán olyan rossz darab-e a Karczag *Lemondása*, mely diadalt aratott, meg a Bartók Lajos *Örvénye*, mely bukott, mikor Sudermant, a komolyt, a nagyot akaró és szellemesen koncipiáló író így fogják föl? Igazán előkelő művészekből álló színház-e a nemzeti színház, mikor egy darab minden szerepét ily következetes egyöntetűséggel félre tudnak ismerni? S valóban a »többet, jobbat« jelszót kell-e hangoztatni minálunk, mikor a közönség elutasító magatartásával demonstrál a kipróbált tartalmatlanság mellett, s a rendkívül művelt emberek keresik az itost meg a patost és Kotzebuet látnak Sudermannban?

Majd gondolkodom ezen. Egyelőre gratulálók Fesztetich grófnak az igazgatósághoz és a tegnapi bukáshoz. Múltóbb társaságban nem bukhatott volna. Ilyen bukása nem volt Paulaynak s nem lesz soha Bartók Lajosnak. Az ilyen bukáshoz izlés kell és értelem. A nemzeti színházra ráfér mindakettő.

Kóbor Tamás.

Jabuka.

— Jelenet a népszínházból. —

Jóslat a főpróba után.

Kar:

Ki buka, mi buka?
Elbuka, felbuka,
Megbuka Jabuka!

A közönség:

Mi a mese, mi a mese?
Őn tudja Németh ur, ugy-e?

Németh József:

Nem én. De tudja Relle,
Ki kompetens ilyen ügyekbe!
Vagy térjünk el a rendes útról,
És kérdezzük meg Evva urtól...

Az igazgató:

Forduljanak a rendezőhöz.

A rendező:

Forduljanak az ügyelőhöz.

Az ügyelő:

Mégmondta régen a kellékes,
Hogy itt a mese oly mellékes.

Kar:

Ki buka? Mi buka?
Elbuka, felbuka,
Megbuka Jabuka.

A közönség:

Láttunk mi már sok operettet,
De ily keveset még soha!
Nem értjük: Strausznak mire kellett
A Denevérhez — Jabuka?
De végre ez nem a mi dolgunk,
Okát-fokát kutassa más —
Mi csak az egy fölött borongunk:
Mért kellett Pesten e bukás?

Divat-ujdonságok. *Árva J. és társa* császári és királyi udvari selyem- és divatáru szállító cégétől a következő jelentést kaptuk:

Árva J. és társa császári és királyi udvari szállítók tisztelettel értesítik, hogy a cégtulajdonos **Mezey Gyula** ur, osztrák császári és magyar királyi udvari kereskedő külföldi hat heti tanulmányutjáról visszatért. Tárházunk *áru-osztályában* (földszinti helyiség) lyoni selyem kelmék, brokátok, bársonyok és divatselymek, posztó, szőr, gyapju és fantasie kelmék, disztések, himzések. Tárházunk *női ruházati osztályában* (első és második emelet) saját kreációink mellett csakis elsőrendű párisi házak modell-ruhái, estélyi és alkalmi ruhák, utcaizai, uti és sétáöltözetek, felöltők, és köpenyek. *Külön osztály* genre tailleur toiletteknek, valamint szőrmeáruk és szőrme konfekcióknak. Áruosztályunk összes divatkelméi (nouveautés exclusive) a bécsi és budapesti piacon nem kaphatók és azok elárulási joga *kizárólagos tulajdonunkat képezi*. Modell toilettejaink eltérnek mindattól, a mit párisi divatházak a *külföld számára* gyártanak és készítési módunk azonos mindazzal, amit csak a párisi előkelő hölgyvilág visel.

HETI POSTA.

Október 1-jével kezdődik az új évnegyed, hatodik évfolyamunk utolsó negyede.

Azon tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hova előbb megújítani sziveskedjenek.

Mai számunkhoz posta-blanquettákat mellékelünk. Méltóztassanak azokat használni.

Előfizetési feltételek: Egész évre 10 frt. Félévre 6 frt. Negyedévre 2 frt 50 kr.

A HÉT kiadóhivatala,

VII., Erzsébet-körút 6. szám.

B. J. Káposztásmegyer. Fogas kérdések. Mi a boldogság? Erre csak azt felelhetjük, hogy a boldogság fölötté sajátságos valami. Ki a boldog? Erre részben a bibliából, részben a Magyar Állam című közkeletűségnek örvendő, napilapból vett idézetekkel felelhetünk. A biblia szerint: »Boldogok a lelki szegények!«. A Magyar Állam szerint:

*Boldog, ki nem veszendő földi port,
De gazdagon érénygyümölcsöt érlel.*

Mi egyelőre boldogtalanok vagyunk.

A 37. számban közölt betűlálány megfejtése:

A Mórnak kis Caesárját elfogta a Rip Náczi.

Helyesen fejtették meg: Beregi Ilon és Camil, Halász Ilonka és Sárika, Erney Mariska, Koch Sándorné, Csefkő Mariska, Máger Margitka, Rothfischer Anna, Terscsánszki Vilma, Monda Mariska.

A Magyar Leszámlító és Pénzváltó Bank első félévi mérlege az összes terhek levonása után, a múlt üzletévi elővitel betudásával 816,297 forint 72 krajczár lisztá nyereséget mutat ki. A múlt év megfelelő időszakában a tiszta nyereség az elővitellel együtt 701,796 forint 27 krajczár volt. A kimutatott első félévi nyereség a részvénytőke 10.07 százalékos kamatozásának felel meg elővitel nélkül, és 13.06 százaléknak az elővitel betudásával, pro rata temporis. Tekintettel arra, hogy az 1894-ik évi nyereség a legnagyobb volt, melyet a bank eddig elért és hogy az ézidei félévi mérleg eredménye a magasabb nyereség-elővitel hozzávonása nélkül még 36,863 forint 44 krajczárral felülmúlja a tavalyit, rendkívül kedvezőnek mondható az eredmény.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Hamisított fekete selyem. Égessünk el egy kis mintát a venni szándékolt selyemből és a hamisítás rögtön kiderül: Mert míg a valódi s jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödörödik és csakhamar kialszik, maga után csekély barna hamut hagyván; addig a hamisított selyem (mely zsiros színű szalonnás lesz és könnyen törik) lassan tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól telítetten tovább izzadnak) és sötét-barna hamut hagy maga után, mely valódi selyem módjára soha össze nem pödörödik, csak meggörbül. Ha valódi selyem hamuját összenyomjuk, elporzik, a hamisítványé nem. — **Henneberg G. (cs. k. udvari szállító) selyemgyára Zürichben,** házhoz szállítva postabér és vámmentesen szívesen küld bárkinek is mintákat, akár egyes öltönyökre való, akár egész végekben levő valódi selyemszövetekből. Svájcba czimzett levelekre 10 kros, levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek.

5

A közönség köréből.

(E rovatban megjelent közleményekért a szerkesztőség nem felelős.)

Nyilatkozat.

A napokban számos vidéki lapban Káposzta Erzsébet és Gáspár Pál ipolyveczei lakosok nevében az „Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet” ellen egy nyilatkozat jelent meg; e nyilatkozatban az állítatik, hogy a szövetkezet velük szemben helytelenül és igazságtalanul járt el.

Ezzel szemben mi válaszul kénytelenek vagyunk a következő, ugyancsak Káposzta Erzsébet és Gáspár Pál ur által kiállított nyilatkozatot közzétenni:

»Mi, Káposzta Örsi és Gáspár Pál kijelentjük, hogy a nevünk alatt nyilttérben közzétett nyilatkozat, melyben az „Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet” rágalmaztuk volna, vagy a biztosító közönséget csábító ígéreteivel szemben óva intjük az elővigyázatra, szóról-szóra hamis és valótlan, hanem igenis aláírtak velünk egy olyan írást, mely az ő állításuk szerint, arra vonatkozott, hogy 8 nap alatt kárunk kiegyenlítették. Egy ilyen értelemben magyarázott s annak ilyen értelmet is tulajdonított okmányt irtunk alá, mely hogy csakugyan ezt tartalmazza-e, vagy sem, arról mi semmiféle garanciát el nem vállalunk s mint egyszerű tudatlan földmives ember és nő, nem is vállalhatunk, mert hisz amint az egész eljárásból kitűnik, bennünket a részvénytársaságok és érdektársaik tetszésök szerint fosztogatnak.

Alólirottak igazoljuk, hogy a Gáspár Pál és Káposzta Erzsébet ipolyveczei lakosok ezen fönt irt kijelentést előttünk tették, a befoglaltak előttük felolvastattak s azokat magukénak, előttünk valóknak ismerik és szóról-szóra elfogadják. Előttünk: *Tretter Mátyás esp. plébános* mint tanu, *Tóth Alajos bíró* és tanu, *Remenár Sándor*, mint tanu, *Maszarovics Gyula* tanító mint tanu.

Ily tények után a következő kérdéseket tesszük föl. Ítéljen a közönség:

1. Tisztességes, becsületes eljárás-e kizárólag a biztosító közönség érdekében alakult szövetkezetet csak azért gyanusi-

tani és rágalmazni, hogy a részvénytársulatok saját előnyükre a biztosító közönséget nagy díjtételekkel továbbra is kizsákmányolhassák?

2. Tisztességes és becsületes eljárás-e, tudva hamis nyilatkozatokat kicsalni csak azért, hogy a szövetkezetet hitelvesztessé tessék, holott mindenki tudja, hogy egyedül és kizárólag csakis a szövetkezeti szervezet alapján lehet a biztosítottak érdekeit megóvni?

3. Tisztességes, becsületes és különösen hazafias eljárás-e oda törekedni, hogy hazánk gazdáközönsége, ha biztosítani akarja vagyonát, kénytelen legyen a részvénytársulatnak 50—100% magasabb díjtételeket fizetni, mint amennyit a szövetkezetnél kell fizetnie?

Mi azt hisszük, hogy ily hamis nyilatkozatok szerkesztése és közzétételökkel járó kiadások fedezése csak azoknak áll érdekükben, kik félnek a szövetkezet megizmosodásától.

Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet:

Komjáthy Béla s. k.

Szőnyi Zsigmond s. k.

Zongorákat és pianínókat vásároljunk ott, ahol minden tekintetben megnyugtató garanciát kapunk. Mint ilyen bevásárlási forrást leginkább ajánlhatjuk **Keresztély Sándor (KLINGER)** minta-zongoratermeit Budapesten, Váci-körút 21. sz. (Ipar-udvar.)

Szt. Lukácsfürdő Kénes iszapfürdő, nagy nyitott és részv.-társ. melyekben a forrásvíz naponként négyszer megújul. Douche-massage. Iszapborogatások. Oleo és szép lakások pensio és lifttel. Uszodák, kádfürdők, gőzfürdők stb.

BUDAPEST.

Prospektust küld ingyen az igazgatóság.

**GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN-FÉLE
COGNAC
MINDENÜTT KAPHATÓ.**

Összes gazdasági gépek

GŐZCSÉPLŐK.

Szigoruan a magyar gazdasági viszonyokhoz alkalmazott saját gyártmányok.

Az összes gazdasági gépeket tartalmazó árjegyzékkel, szakbavágó felvilágosítással és tanácsccsal, árak és feltételek közlésével szívesen és díjmentesen szolgál az

ELSŐ MAGYAR

Gazdasági Gépgyár Részvénytárs.

Gyártelep: Budapest, Külső Váci-ut 7.

KÉSZIT FÉRFIRUHÁKAT MÉRTÉK SZERINT

Budapest, 1895. Nyomatott az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai r. társulat betűivel.

A „Magyar Hirlap“, melynek főszerkesztője Horváth Gyula és felelős szerkesztője Fenyő Sándor, immár ötödik évfolyamát fejezi be s ez alatt az aránylag rövid idő alatt oly páratlan sikert ért el, annyira megtalálta az utat az intelligens nagy közönség szívéhez s elméjéhez, hogy ebben a tekintetben első helyen áll ma a sajtó orgánumai közt. A *Magyar Hirlap* igazságszeretetével s részrehajlatlanságával vivta ki a nyilvánosság előtt azt a kiváló pozíciót, amelyben már évek óta folyvást erősödik. Politikai kérdésekben mindig nyílt és félreérthetetlen a színvallása, s egyedül a közérdek az, amelyet hiven és lankadatlanul szolgál. *Pártok nem kötik*, azok egyikének sincs alárendelve. Függetlenül bírálja úgy a kormány, mint az ellenzék minden akcióját s politikai kapacitások tollából eredő cikkeivel épp oly szívesen segít bármely pártot is a közügyre nézve üdvöz céljaiban, amely kérelhetetlen ellenfélle válik ott, hol a nagy közönségnek, az egész nemzetnek a vitális érdekeit, a liberálismust és a demokráciát kell megvédenie. S ehhez arányos minden része a *Magyar Hirlap*-nak. Hírszolgálat gyors és pontos; épp oly kimerítő, mint amely hiteles. De botrányt nem hajhász s a magánéletnek a nyilvánosság elé semmikép sem tartozó titkait tiszteletben tartja. A *Magyar Hirlap*-nak ez a gentlemanlike eljárása egyik erőssége, ami az uri művelt közönség rokonszenvét számára mindenkor biztosítja. A *Magyar Hirlap* emellett egész gárdájával rendelkezik a legkiválóbb tárczairóknak, aminők: Ambrus Zoltán, Bársony István, Bródy Sándor, Benedek Elek, Ignótus, Tóth Béla, Márkus Miksa, Heltai Jenő, Gárdonyi Géza, Kürthy Emil, Szomaházy István, akik mindnyájan *csakis* a Magyar Hirlapnak írják cikkeiket. S ezek a cikkek a legújabb magyar litteratura igazi gyöngyei. Regénycsarnoka *könyvalakban* adja közre ami szenzációsat a modern magyar és külföldi irodalom termel. Legközelebbi regényközlései: *Serao*, *Zola*, *Bródy Sándor* és *Szomaházy István* új munkái. Mindezenkívül a *Magyar Hirlap* folyvást a legnagyobb előzékenységgel van egyebekben is a nagy közönség iránt, mert amíg egyrészt minden kérdésben szívesen ad teljesen díjtalanul felvilágosítást és tanácsot »Szerkesztői üzenetek« című rovatában, másrészt oly kedvezményekben részesíti előfizetőit, aminő lesz például újabban is a »Millennium-Album«, ez a remek kivitelű, gyönyörűen illusztrált irodalmi díszmű, aminővel még eddig meg nem lepte magyar lap az ő állandó közönségét. A »Millenniumi Album“-ot minden régi és új előfizetőnek megküldi a Magyar Hirlap.

A *Magyar Hirlap* előfizetési ára egész évre: 14 frt, félévre: 7 frt, negyedévre: 3 frt 50 kr, egy óra: 1 frt 20 kr.

Kedvezményes áron kapják az előfizetők a »Kis Világ« című gyönyörűen illusztrált gyermek-újságot: negyedévenként csak 50 kr-ért és az »Évszak« című gazdag tartalmu divatlapot negyedévenként 65 kr-ért.

Az előfizetési pénzek a Magyar Hirlap kiadóhivatalába küldendőek: József-körut 47-ik szám alá. Előfizetni bármely naptól kezdve lehet a *Magyar Hirlap*-ra.

Ujdonságok

női felöltőkben az 1895/96-iki őszi és téli idényre

u. m.:

kabát, esőköpeny,

gallérok és capek, toilettek, leányköpenyek stb.,

dús választékban egyszerűtől a legfinomabb kivitelig

HOLZER SIMON

női felöltők központi áruházában

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 9. szám.

A legolcsóbbra szabott ár minden darabon látható.

DITMAR R.

EURÓPA LEGNAGYOBB LÁMPAGYÁRA.

Főraktár:

Budapesten, Fürdő- és Nádor-utca
sarkán.

Asztali munka-lámpák, irodai célra, fehér, zöld vagy festett
ernyővel.

Asztali szalon-lámpák, fehér, színes és festett golyó vagy tuli-
pánnal.

Oszlopos szalon-lámpák, színes selyem-ernyővel.

Függő munka-lámpák, bádög ernyővel, műhelyek, vendég-
lők, kávéházak részére.

Függő-lámpák, fehér, vagy festett ernyővel.

Függő szalon-lámpák, fehér, színes és festett golyó
vagy tulipánnal.

Fali-lámpák, konyha- és előszobába.

Karos-fali-lámpák, szalon és ebédlőbe.

Istálló- és kerti-lámpák, egyszerű és jó szer-
kezettel

felszerelve a legkitűnőbb

**FAVORIT-, PERFECT-,
ASTRAL- és BRILLANT-**

égőkkel, 4—130 gyertyafény erejéig

*Legnagyobb választék.
Elismert első minőség.
Szabott gyári árak.*

Egyedüli raktár:

Ditmar-féle biztonsági szalon-petroleumból, elismert legkitűnőbb mi-
nőségben.

Ditmar-féle „BRILLANT”-petroleumból, szintén kitűnő minőségben.

Budapesten 2 kgrmon felül, súly- és minőség kezessége mellett bérmentve házhoz szállítatik.

Vidéki megrendelések a legpontosabban intéztetnek el.

